

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

EUROSYSTEM

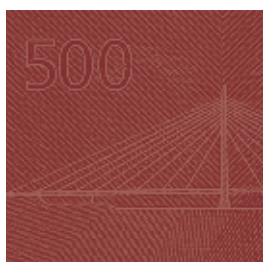
KONVERGENČNÁ SPRÁVA JÚN 2013

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

EUROSYSTEM

V roku 2013
je vo všetkých
publikáciách ECB
použitý motív
z bankovky 5 eur.

KONVERGENČNÁ SPRÁVA JÚN 2013

© Európska centrálna banka 2013

Adresa

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt nad Mohanom
Nemecko

Poštová adresa

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefón

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.europa.eu>

Fax

+49 69 1344 6000

Všetky práva vyhradené. Reprodukované na vzdelávacie a nekomerčné účely je povolené s uvedením zdroja.

Redakčná uzávierka údajov uvedených v tejto správe bola 16. mája 2013.

Slovenský preklad Konvergenčnej správy ECB z roku 2013 obsahuje tieto kapitoly: Úvod, Analytický rámec a Zhrnutie za Lotyšsko. Podrobnejšie informácie sú v kompletnej anglickej verzii, ktorá je k dispozícii na internetovej stránke ECB (<http://www.ecb.europa.eu>).

ISSN 1725-9665 (epub)

ISSN 1725-9665 (online)

Katalógové číslo EÚ: QB-AD-13-001-SK-E (epub)

Katalógové číslo EÚ: QB-AD-13-001-SK-N (online)

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 ANALYTICKÝ RÁMEC	
2.1 HOSPODÁRSKA KONVERGENCIA	7
2.2 ZLUČITEĽNOSŤ VNÚTROŠTÁTNYCH PRÁVNÝCH PREDPISOV SO ZMLUVAMI	20
3 ZHRNUTIE ZA LOTYŠSKO	46

POUŽITÉ SKRATKY

KRAJINY

BE	Belgicko	LU	Luxembursko
BG	Bulharsko	HU	Maďarsko
CZ	Česká republika	MT	Malta
DK	Dánsko	NL	Holandsko
DE	Nemecko	AT	Rakúsko
EE	Estónsko	PL	Poľsko
IE	Írsko	PT	Portugalsko
GR	Grécko	RO	Rumunsko
ES	Španielsko	SI	Slovinsko
FR	Francúzsko	SK	Slovensko
IT	Taliansko	FI	Fínsko
CY	Cyprus	SE	Švédsko
LV	Lotyšsko	UK	Spojené kráľovstvo
LT	Litva	JP	Japonsko
		US	Spojené štáty

OSTATNÉ

BIS	Banka pre medzinárodné zúčtovanie
b.o.p.	platobná bilancia
BPM5	Príručka platobnej bilancie MMF (5. vydanie)
CD	depozitný certifikát
CPI	index spotrebiteľských cien
ECB	Európska centrálna banka
EDP	postup pri nadmernom deficite
EER	efektívny výmenný kurz
EMI	Európsky menový inštitút
ERM	mechanizmus výmenných kurzov
ESA 95	Európsky systém účtov 1995
ESCB	Európsky systém centrálnych bánk
EUR	euro
EÚ	Európska únia
HDP	hrubý domáci produkt
HICP	harmonizovaný index spotrebiteľských cien
HMÚ	hospodárska a menová únia
ILO	Medzinárodná organizácia práce
MIP	postup pri makroekonomickej nerovnováhe
MMF	Medzinárodný menový fond
NCB	národná centrálna banka
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PFI	peňažná finančná inštitúcia
PPI	index cien výrobcov
TSCG	Zmluva o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii

V súlade s praxou Spoločenstva sú členské štáty EÚ v tejto správe zoradené v abecednom poradí podľa ich názvov v národných jazykoch.

1 ÚVOD

Od zavedenia eura v jedenástich členských štátoch EÚ 1. januára 1999 prijalo jednotnú menu šesť ďalších krajín, pričom poslednou z nich bolo 1. januára 2011 Estónsko. To znamená, že desať členských štátov EÚ sa ešte v plnej miere nezúčastňuje na hospodárskej a menovej únii, t. j. menu euro ešte neprijalo. Dva z nich – Dánsko a Spojené kráľovstvo – oznámili svoje rozhodnutie, že sa do tretej fázy HMÚ nezapoja.

Táto konvergenčná správa sa vypracovala na žiadosť o hodnotenie krajiny, ktorú 5. marca 2013 predložilo Lotyšsko. Vypracovaním tejto správy ECB plní požiadavku stanovenú v článku 140 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „zmluva“)¹ na žiadosť členského štátu EÚ, pre ktorý platí výnimka, podať Rade Európskej únie (Rada EÚ) správu „o pokroku, ktorý členské štáty, pre ktoré platí výnimka, dosiahli pri plnení svojich záväzkov týkajúcich sa dosiahnutia hospodárskej a menovej únie“. Rovnakou úlohou bola poverená aj Európska komisia, ktorá tiež vypracovala správu. Obidve správy sa Rade EÚ predkladajú súbežne.

ECB túto správu vypracovala na základe rámca použitého v prechádzajúcich konvergenčných správach. V správe sa hodnotí, či sa v Lotyšsku dosiahol vysoký stupeň udržateľnej hospodárskej konvergenencie, či sú jeho vnútroštátne právne predpisy zlučiteľné so zmluvou a so Štatútom Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (ďalej len „štatút“) a či sú splnené zákonné požiadavky na to, aby sa Latvias Banka stala neoddeliteľnou súčasťou Eurosystemu. Táto správa nezahŕňa ostatné členské štáty, pre ktoré platí výnimka, t. j. Bulharsko, Českú republiku, Litvu, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Švédsko, ani Dánsko a Spojené kráľovstvo, ktoré sú členskými štátmi s osobitným postavením a ktoré ešte neprijali euro.

Hodnotenie procesu hospodárskej konvergenencie vo veľkej miere závisí od kvality a integrity použitých štatistických údajov. Zostavovanie a vykazovanie štatistík, najmä štatistík verejných financií, nesmú byť ovplyvnené politickými úvahami či zásahmi. Členské štáty EÚ by mali kvalitu a integritu svojich štatistík považovať za vysokú prioritu a zabezpečiť, aby sa pri ich zostavovaní používal primeraný systém kontroly a bilancovania a aby sa v oblasti štatistiky dodržiavali minimálne štandardy. Tieto

¹ Rozdiel medzi „zmluvou“ a „zmluvami“ je vysvetlený v Slovníku pojmov.

štandardy majú zásadný význam pre posilnenie nezávislosti, integrity a zodpovednosti národných štatistických úradov a budovanie dôvery v kvalitu štatistík verejných financií (viac v časti 4.5).

Správa má nasledujúcu štruktúru. V druhej kapitole sa opisuje rámec hodnotenia hospodárskej a právnej konvergenzie. Tretia kapitola obsahuje zhrnutie za príslušnú krajinu s hlavnými výsledkami hodnotenia hospodárskej a právnej konvergenzie v Lotyšsku. Vo štvrtej kapitole sa uvádza podrobnejšie hodnotenie stavu hospodárskej konvergenzie krajiny, ako aj prehľad ukazovateľov stavu konvergenzie a štatistickej metodiky ich zberu. A napokon v piatej kapitole sa hodnotí zlučiteľnosť vnútroštátnych právnych predpisov Lotyšska vrátane štatútu jeho národnej centrálnej banky s článkami 130 a 131 zmluvy a so štatútom.

2 ANALYTICKÝ RÁMEC

2.1 HOSPODÁRSKA KONVERGENCIA

Pri analýze stavu hospodárskej konvergenencie v členských štátoch Európskej únie, ktoré sa snažia prijať euro, ECB používa jednotný analytický rámec, ktorý konzistentne aplikuje vo všetkých konvergenčných správach ECB. Jednotný rámec vychádza z ustanovení zmluvy a ich uplatňovania zo strany ECB, pokiaľ ide o cenový vývoj, pomer rozpočtového salda a dlhu verejnej správy k HDP, výmenný kurz, dlhodobé úrokové miery a ďalšie faktory relevantné z hľadiska integrácie a konvergenencie. Okrem toho vychádza z viacerých doplnujúcich spätných a výhľadových hospodárskych ukazovateľov, ktoré sa považujú za relevantné pri podrobnejšom hodnotení udržateľnosti konvergenencie. Hodnotenie príslušného členského štátu na základe všetkých týchto faktorov je dôležité z hľadiska zaistenia jeho bezproblémovej integrácie do eurozóny. Boxy 1 až 5 obsahujú stručné zhrnutie právnych ustanovení a podrobnejšie opisujú metodiku, ktorou sa ECB riadi pri uplatňovaní týchto ustanovení.

V záujme zabezpečenia kontinuity a dodržania zásady rovnakého zaobchádzania táto správa vychádza zo zásad vymedzených v predchádzajúcich správach ECB (a správach jej predchodcu Európskeho menového inštitútu). Ide najmä o viacero základných zásad, ktoré ECB uplatňuje pri aplikácii konvergenčných kritérií. Po prvé, jednotlivé kritériá sa interpretujú a aplikujú presne vymedzeným spôsobom. Pritom sa vychádza z toho, že hlavným zmyslom kritérií je zabezpečiť, aby sa členmi eurozóny stali len tie členské štáty, ktorých hospodárske podmienky prispievajú k udržaniu cenovej stability a súdržnosti eurozóny. Po druhé, konvergenčné kritériá tvoria ucelený a navzájom prepojený systém a musia byť splnené všetky. Zmluva kladie všetky kritériá na rovnakú úroveň a hierarchicky ich nečlení. Po tretie, konvergenčné kritériá musia byť splnené na základe skutočných údajov. Po štvrté, konvergenčné kritériá treba aplikovať konzistentne, transparentne a zrozumiteľne. Okrem toho je pri posudzovaní plnenia konvergenčných kritérií základným faktorom udržateľnosť, pretože konvergenca sa musí dosahovať trvalým spôsobom, nielen v danom čase. Prvých desať rokov HMÚ poukázalo na to, že slabé základy, príliš voľné makroekonomické nastavenie na úrovni krajiny a príliš optimistické očakávania v súvislosti s konvergenciou reálneho príjmu predstavujú riziká nielen pre príslušné krajiny, ale aj pre bezproblémové fungovanie eurozóny ako celku.

V posledných desiatich rokoch sa v mnohých členských štátoch EÚ vrátane krajín eurozóny nahromadili veľké a pretrvávajúce nerovnováhy, napríklad vo forme trvalej straty konkurencieschopnosti alebo vytvárania zadlženosti a bublín na trhu s nehnuteľnosťami, ktoré patria medzi hlavné príčiny súčasnej hospodárskej a finančnej krízy. Vznik nerovnováh v minulosti poukazuje na skutočnosť, že samotné dočasné numerické plnenie konvergenčných kritérií nezaručuje bezproblémové členstvo v eurozóne. Krajiny vstupujúce do eurozóny by preto mali preukázať udržateľnosť konvergenčných procesov a schopnosť trvale plniť záväzky, ktoré predstavuje prijatie eura. Je to v záujme príslušnej krajiny aj v záujme eurozóny ako celku. Preto sa hodnotenie krajín zameriava na udržateľnosť konvergenencie.

Z tohto hľadiska sa hospodársky vývoj jednotlivých krajín hodnotí spätne, spravidla za obdobie uplynulých desiatich rokov. Takýmto spôsobom možno lepšie zistiť, či a v akej miere je dosiahnutý stav skutočne dôsledkom štrukturálnych zmien, a spoľahlivejšie tak posúdiť udržateľnosť hospodárskej konvergenencie.

Ďalej sa v primeranej miere hodnotí aj perspektíva ďalšieho vývoja. V tejto súvislosti sa osobitná pozornosť venuje skutočnosti, že udržateľnosť priaznivého hospodárskeho vývoja rozhodujúcim spôsobom závisí od vhodných a trvalých systémových reakcií na súčasné a budúce problémy. Pre zaistenie udržateľného rastu produkcie v strednodobom a dlhodobom horizonte je rozhodujúce tiež kvalitné riadenie a spoľahlivo fungujúce inštitúcie. Celkovo sa zdôrazňuje, že zabezpečenie udržateľnosti hospodárskej konvergenencie závisí od dosiahnutia dobrého východiskového stavu, existencie fungujúcich inštitúcií, ako aj od uplatňovania náležitých postupov po prijatí eura.

Dňom uzávierky štatistických údajov uvedených v tejto konvergenčnej správe bol 16. máj 2013. Štatistické údaje použité pri hodnotení konvergenčných kritérií poskytla Európska komisia (viac údajov sa nachádza v časti 4.5 a v tabuľkách a grafoch), v prípade výmenných kurzov a dlhodobých úrokových mier tieto údaje poskytla Komisia v spolupráci s ECB. Údaje o konvergencii v oblasti cenového vývoja a vývoja dlhodobých úrokových mier sú za obdobie do apríla 2013, čo je posledný mesiac, za ktorý sú dostupné údaje o HICP. V prípade mesačných údajov o výmenných kurzoch sa v tejto správe hodnotí obdobie do apríla 2013. Historické údaje o rozpočtovej pozícii sa končia rokom 2012. Zohľadnené boli aj prognózy z rôznych zdrojov spolu s posledným konvergenčným programom príslušného členského štátu a ďalšie informácie relevantné na posúdenie

perspektívy udržateľnosti konvergenzie. V tejto správe sa tiež zohľadňuje prognóza Európskej komisie z jari 2013 zverejnená 3. mája 2013 a správa o mechanizme varovania na rok 2013, ktorá bola zverejnená 28. novembra 2012. Konvergenčnú správu schválila Generálna rada ECB 3. júna 2013.

V boxe 1 sú opísané právne ustanovenia týkajúce sa cenového vývoja a ich uplatňovanie zo strany ECB.

Box 1

VÝVOJ CIEN

1 Ustanovenia zmluvy

V článku 140 ods. 1 prvej zarážke zmluvy sa požaduje, aby konvergenčná správa posúdila, či sa dosiahol vysoký stupeň konvergenzie, a to posúdením nasledujúcich kritérií plnenia záväzkov členských štátov:

„dosiahnutie vysokého stupňa cenovej stability, ktorý vychádza z miery inflácie, ktorá sa približuje k miere inflácie najviac troch členských štátov, ktoré v cenovej stabilite dosahujú najlepšie výsledky“.

Článok 1 Protokolu č. 13 o kritériách konvergenzie, na ktorý odkazuje zmluva v článku 140, ustanovuje, že:

„kritérium cenovej stability uvedené v článku 140 ods. 1 prvej zarážke Zmluvy o fungovaní Európskej únie znamená, že členský štát si udržiava dlhodobú cenovú stabilitu a priemernú mieru inflácie vykazovanú v priebehu roka pred skúmaním, ktorá neprekračuje viac ako o 1,5 percentuálneho bodu miery inflácie maximálne troch členských štátov, ktoré dosiahli v oblasti cenovej stability najlepšie výsledky. Inflácia sa meria pomocou indexu spotrebiteľských cien na porovnateľnom základe, ktorý zohľadní rozdiely medzi vnútroštátnymi definíciami“.

2 Uplatňovanie ustanovení zmluvy

Na účely tejto správy ECB uplatňuje ustanovenia zmluvy nasledujúcim spôsobom:

Po prvé, „priemerná miera inflácie vykazovaná v priebehu roka pred skúmaním“ je určená ako zmena posledného dostupného dvanásťmesačného priemeru HICP voči predchádzajúcemu dvanásťmesačnému priemeru. Pri určovaní miery inflácie sa v tejto správe hodnotí obdobie od mája 2012 do apríla 2013.

Po druhé, požiadavka „najviac troch členských štátov, ktoré v cenovej stabilite dosahujú najlepšie výsledky“ v definícii referenčnej hodnoty bola aplikovaná použitím neváženého aritmetického priemeru miery inflácie nasledujúcich troch štátov EÚ: Švédsko (0,8 %), Lotyšsko (1,3 %) a Írsko (1,6 %). Priemerná miera inflácie je teda 1,2 % a referenčná hodnota je po pripočítaní 1,5 percentuálneho bodu 2,7 %.

Miera inflácie Grécka bola z výpočtu referenčnej hodnoty vylúčená. Výsledkom cenového vývoja v tejto krajine v referenčnom období bola 12-mesačná priemerná miera inflácie 0,4 % v apríli 2013. Vývoj v Grécku sa pri výpočte referenčnej hodnoty považoval za mimoriadny z dvoch príčin: i) miera inflácie tam v referenčnom období bola oveľa nižšia ako v ostatných členských štátoch a ii) bolo to spôsobené výnimočnými faktormi, čiže skutočnosťou, že grécke hospodárstvo už niekoľko rokov prechádza hlbokou recesiou, ktorá má za následok spomalenie cenového vývoja pod vplyvom neobyčajne veľkej zápornej produkčnej medzery.

V tejto súvislosti treba poznamenať, že koncept „mimoriadnosti“ bol spomenutý už v predchádzajúcich konvergenčných správach ECB, napr. v správach z roku 2010 a 2012 alebo v konvergenčných správach EMI. V súlade s týmito správami sa vývoj v určitom členskom štáte považuje za mimoriadny, ak sú splnené dve podmienky: po prvé, 12-mesačná priemerná miera inflácie je podstatne nižšia než porovnateľné miery inflácie v ostatných členských štátoch a po druhé, cenový vývoj v tomto štáte bol výrazne ovplyvnený výnimočnými faktormi. K identifikovaniu mimoriadnej krajiny sa neprístupuje mechanicky. Tento postup bol zavedený v záujme náležitého zohľadnenia potenciálnych výrazných odchýlok vývoja inflácie v jednotlivých krajinách.

Inflácia sa meria na základe HICP, ktorý bol vytvorený práve na účely hodnotenia konvergencie v oblasti cenovej stability na porovnateľnom základe (viac v časti 4.5). Pre informáciu sú v štatistickej časti tejto správy uvedené údaje o priemernej miere inflácie v eurozóne.

S cieľom umožniť podrobnejšie hodnotenie udržateľnosti cenového vývoja v sledovanej krajine sa priemerná miera inflácie HICP za hodnotené 12-mesačné obdobie od mája 2012 do apríla 2013 posudzuje z pohľadu jej hospodárskych výsledkov za predchádzajúcich desať rokov vo vzťahu k cenovej stabilite. V tejto súvislosti sa pozornosť sústreďuje na orientáciu menovej politiky, najmä na to, či hlavným zámerom menových orgánov je dosahovanie a udržanie cenovej stability a ako k dosiahnutiu tohto cieľa prispievajú ostatné oblasti hospodárskej politiky. Okrem toho sa do úvahy berú aj vplyvy makroekonomického prostredia na dosahovanie cenovej stability. Cenový vývoj sa hodnotí z hľadiska situácie v oblasti ponuky a dopytu, pričom sa okrem iného kladie dôraz na faktory ovplyvňujúce jednotkové náklady práce a dovozné ceny. Napokon sa posudzuje aj vývojový trend ostatných relevantných cenových indexov (napr. HICP bez nespracovaných potravín a energií, HICP pri stálych daňových sadzbách, národný CPI, deflátor súkromnej spotreby, deflátor HDP a ceny výrobcov). Čo sa týka perspektívy budúceho vývoja, správa obsahuje aj predpokladaný vývoj inflácie v nadväzujúcich rokoch vrátane prognóz významných medzinárodných inštitúcií a účastníkov trhu. Venuje sa tiež inštitucionálnym a štrukturálnym otázkam, ktoré majú význam z hľadiska udržania prostredia podporujúceho cenovú stabilitu po zavedení eura.

V boxe 2 sú opísané právne ustanovenia týkajúce sa fiškálneho vývoja a ich uplatňovanie zo strany ECB spolu s procedurálnymi otázkami.

Box 2

FIŠKÁLNY VÝVOJ

1 Ustanovenia zmluvy a iné právne ustanovenia

V článku 140 ods. 1 druhej zarážke zmluvy sa požaduje, aby konvergenčná správa posúdila, či sa dosiahol vysoký stupeň konvergenencie, a to posúdením nasledujúcich kritérií plnenia záväzkov členských štátov:

„udržanie stability stavu štátnych finančných prostriedkov, ktorý vychádza zo stavu štátneho rozpočtu, ktorý nevykazuje nadmerný deficit v zmysle článku 126 ods. 6“.

Článok 2 Protokolu č. 13 o kritériách konvergenencie, na ktorý odkazuje zmluva v článku 140, ustanovuje, že:

„kritérium stavu štátneho rozpočtu uvedené v článku 140 ods. 1 druhej zarážke zmluvy znamená, že v čase vykazovania sa na členský štát nevzťahuje rozhodnutie Rady podľa článku 126 ods. 6 tejto zmluvy o existencii nadmerného deficitu“.

Článok 126 definuje postup pri nadmernom deficite (EDP). V zmysle článku 126 ods. 2 a ods. 3 Európska komisia vypracuje správu, ak členský štát nespĺňa požiadavky rozpočtovej disciplíny a najmä:

- a) ak pomer plánovaného alebo skutočného deficitu verejnej správy k hrubému domácomu produktu prekračuje referenčnú hodnotu (stanovenú v Protokole o postupe pri nadmernom deficite ako 3 % HDP), okrem prípadov:
 - ak tento pomer podstatne klesol alebo sa neustále znižuje a dosahuje úroveň, ktorá sa približuje k referenčnej hodnote, alebo
 - ak prekročenie referenčnej hodnoty je len výnimočné alebo dočasné a tento pomer zostáva v blízkosti referenčnej hodnoty;
- b) ak pomer dlhu verejnej správy k hrubému domácomu produktu prekračuje referenčnú hodnotu (stanovenú v protokole o postupe pri nadmernom deficite ako 60 % HDP), okrem prípadov, keď sa tento pomer dostatočne znižuje a uspokojujúcim tempom sa približuje k referenčnej hodnote.

Správa Komisie musí prihliadať aj na to, či deficit verejnej správy prekračuje investičné výdavky vlády, ako aj na všetky ostatné súvisiace faktory vrátane strednodobého výhľadu vývoja ekonomiky a rozpočtového hospodárenia členského štátu. Komisia môže vypracovať správu aj vtedy, ak sa aj napriek plneniu kritérií nazdáva, že v členskom štáte existuje riziko nadmerného deficitu. K správe Komisie sa vyjadruje Hospodársky a finančný výbor. V súlade s článkom 126 ods. 6 napokon Rada EÚ na základe odporúčania Komisie a po posúdení prípadných pripomienok členského štátu a celkovom zhodnotení rozhodne kvalifikovanou väčšinou a bez účasti príslušného členského štátu, či v členskom štáte existuje nadmerný deficit.

Ustanovenia článku 126 zmluvy sa podrobnejšie vysvetľujú v nariadení Rady (ES) č. 1467/97 naposledy zmenenom a doplnenom nariadením Rady (EÚ) č. 1177/2011,¹ v ktorom sa okrem iného:

- potvrdzuje rovnocenné postavenie kritéria dlhu a kritéria deficitu, pričom kritérium dlhu je operatívne, a umožňuje sa trojročné prechodné obdobie. V článku 2 ods. 1 písmene a) nariadenia sa ustanovuje, že ak dôjde k prekročeniu referenčnej hodnoty, pomer verejného dlhu k HDP sa považuje za uspokojivo klesajúci a približujúci sa k referenčnej hodnote vyhovujúcim tempom, ak sa rozdiel vzhľadom na referenčnú hodnotu znižoval za predchádzajúce tri roky pravidelným tempom o jednu dvadsatinu ročne, a to na základe zmien za uplynulé tri roky, za ktoré sú údaje dostupné. Kritérium dlhu sa za splnené považuje tiež vtedy, keď sa na základe prognózy dlhu podľa Európskej komisie zdá pravdepodobné, že sa rozdiel zníži v stanovenom trojročnom období. Pri implementovaní referenčnej hodnoty pre zníženie dlhu sa zohľadňuje aj vplyv hospodárskeho cyklu na tempo znižovania dlhu;
- podrobne uvádzajú významné faktory, ktoré Komisia zohľadní pri vypracovávaní správy podľa článku 126 ods. 3 zmluvy. Ide najmä o rad faktorov významných pri hodnotení vývoja strednodobej hospodárskej situácie, stavu rozpočtu a štátneho dlhu (článok 2 ods. 3 nariadenia a podrobnosti o následnej analýze ECB uvedené ďalej v texte).

Dňa 1. januára 2013 okrem toho nadobudla účinnosť zmluva TSCG, ktorá vychádza z ustanovení posilneného Paktu stability a rastu a ktorú 2. marca 2012 podpísalo 25 členských štátov EÚ (teda všetky členské štáty okrem Spojeného kráľovstva a Českej republiky).² V tretej hlave tejto zmluvy (fiškálna dohoda) sa okrem iného ustanovuje záväzné fiškálne pravidlo, podľa ktorého musia byť rozpočty verejnej správy vyrovnané alebo prebytkové. Pravidlo sa bude považovať za dodržané, ak ročné štrukturálne saldo verejnej správy bude v medziach strednodobého cieľa pre jednotlivú krajinu a nepresiahne hranicu štrukturálneho deficitu na úrovni 0,5 % HDP. Ak je pomer dlhu verejnej správy výrazne nižší ako 60 % HDP a ak v súvislosti s dlhodobou udržateľnosťou verejných financií existujú nízke riziká, môže sa stanoviť strednodobý cieľ na úrovni štrukturálneho deficitu najviac vo výške 1,0 % HDP. Zmluva TSCG zahŕňa tiež referenčnú hodnotu zníženia dlhu uvedenú v nariadení Rady (EÚ) č. 1177/2011, ktorým sa zmenilo a doplnilo nariadenie Rady (ES) č. 1467/97,³ a v prípade signatárskych členských štátov EÚ ju zvyšuje na úroveň podľa primárneho práva. Požaduje sa, aby signatárske členské štáty zaviedli vo svojej ústave – alebo ekvivalentnom zákone s vyššou právnou silou ako zákon o rozpočte – ustanovené fiškálne pravidlá spolu s automatickým korekčným mechanizmom pre prípad odchýlky od fiškálneho cieľa.

¹ Nariadenie Rady (ES) č. 1467/97 zo 7. júla 1997 o urýchľovaní a objasňovaní vykonania postupu pri nadmernom deficite (Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 6), naposledy zmenené a doplnené nariadením Rady (EÚ) č. 1177/2011 z 8. novembra 2011 (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 33). Jeho konsolidovaná verzia je zverejnená na internetovej stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1467:20111213:SK:PDF>

² TSCG sa vzťahuje aj na tie členské štáty EÚ, pre ktoré platí výnimka a ktoré ju ratifikovali, a to odo dňa, keď nadobudne platnosť rozhodnutie o zrušení výnimky alebo od skoršieho dňa, ku ktorému sa príslušný členský štát rozhodne byť viazaný všetkými alebo niektorými ustanoveniami TSCG.

³ Nariadenie Rady (ES) č. 1177/2011 z 8. novembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1467/97 o urýchľovaní a objasňovaní vykonania postupu pri nadmernom schodku (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 33).

Pokiaľ ide o Zmluvu o založení Európskeho mechanizmu pre stabilitu („Zmluva o ESM“), v odôvodnení 7 sa stanovuje, že členský štát EÚ by sa mal v dôsledku vstupu do eurozóny stať členom ESM so všetkými právami a povinnosťami. V článku 44 sa stanovuje postup na podanie prihlášky a prístupenie k ESM.⁴

2 Uplatňovanie ustanovení zmluvy

Na účely hodnotenia konvergencie ECB vyjadruje svoj názor na vývoj v rozpočtovej oblasti. Z hľadiska udržateľnosti ECB hodnotí kľúčové ukazovatele vývoja rozpočtového hospodárenia v období rokov 2003 až 2012, posudzuje perspektívu ďalšieho vývoja a možné problémy v oblasti verejných financií a zameriava sa na súvislosti medzi vývojom deficitu a vývojom dlhu. ECB zabezpečuje analýzu účinnosti národných rozpočtových rámcov, ako sa uvádza v článku 2 ods. 2 písmene b) nariadenia Rady (ES) č. 1467/97, naposledy zmeneného a doplneného nariadením Rady (EÚ) č. 1177/2011, a v smernici Rady 2011/85/EÚ⁵. V tejto správe sa tiež predbežne hodnotí uplatňovanie pravidiel referenčnej hodnoty pre výdavky, ako sa ustanovuje v článku 9 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1466/97 naposledy zmeneného a doplneného nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1175/2011⁶. Cieľom tohto pravidla je zabezpečiť náležité financovanie zvýšených výdavkov. Členské štáty, ktoré ešte nedosiahli svoj strednodobý rozpočtový cieľ, by mali zaistiť, aby ich príslušné primárne výdavky neprekročili referenčnú strednodobú mieru potenciálneho rastu HDP, pokiaľ sa zvýšenie výdavkov nevyváži diskrečnými príjmovými opatreniami.

Podľa článku 126 zmluvy v prípade postupu pri nadmernom deficite nemá ECB na rozdiel od Komisie žiadnu formálnu úlohu. Správa ECB len konštatuje, či sa voči štátu uplatňuje postup pri nadmernom deficite.

Čo sa týka ustanovenia zmluvy o pomere dlhu prevyšujúcom 60 % HDP, ktoré stanovuje, že tento pomer sa má „dostatočne znižovať a uspokojujúcim tempom približovať k referenčnej hodnote“, ECB hodnotí predchádzajúci a budúci trend tohto pomeru. V prípade členských štátov, ktorých pomer dlhu prekračuje referenčnú hodnotu, ECB na ilustráciu zabezpečí analýzu udržateľnosti dlhu, aj s ohľadom na uvedenú referenčnú hodnotu pre zníženie dlhu ustanovenú v článku 2 ods. 1 písmene a) nariadenia Rady (ES) č. 1467/97 naposledy zmeneného a doplneného nariadením Rady (EÚ) č. 1177/2011.

⁴ ECB v stanovisku CON/2012/73 pripomína, že v článku 44 Zmluvy o ESM sa stanovuje, že „zmluva o ESM je otvorená, aby sa k nej podaním žiadosti o členstvo pripojili ostatné členské štáty EÚ. Ostatné členské štáty sú tie, ktoré v čase podpísania zmluvy o ESM neprijali euro. V článku 44 Zmluvy o ESM sa stanovuje, že členský štát podáva žiadosť o členstvo po tom, ako Rada Európskej únie prijme rozhodnutie o zrušení výnimky daného členského štátu pre prijatie eura v súlade s článkom 140 ods. 2 zmluvy. V článku 44 Zmluvy o ESM sa ďalej stanovuje, že po schválení žiadosti o členstvo Radou guvernérov ESM nový člen ESM pristupuje po uložení listín o prístupení u depozitára“. Stanoviská ECB sú zverejnené na internetovej stránke ECB www.ecb.europa.eu.

⁵ Smernica Rady 2011/85/EÚ z 8. novembra 2011 o požiadavkách na rozpočtové rámce členských štátov (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 41).

⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii (Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1), naposledy zmenené a doplnené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1175/2011 zo 16. novembra 2011 (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 12). Jeho konsolidovaná verzia je zverejnená na internetovej stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1466:20111213:SK:PDF>

Hodnotenie vývoja v rozpočtovej oblasti vychádza z údajov zostavených na základe národných účtov v súlade s požiadavkami Európskeho systému účtov ESA 95 (viac v časti 4.5). Väčšinu údajov predložených v tejto správe poskytla Komisia v apríli 2013. Údaje zahŕňajú výsledky rozpočtového hospodárenia za roky 2003 až 2012, ako aj prognózy Komisie na rok 2013.

Z hľadiska udržateľnosti verejných financií sa výsledky v hodnotenom roku 2012 porovnávajú s výsledkami členského štátu v uplynulých desiatich rokoch. Východiskom je hodnotenie vývoja pomeru deficitu. Považuje sa za vhodné zohľadniť skutočnosť, že ročná zmena pomeru deficitu danej krajiny je zvyčajne ovplyvňovaná rôznymi faktormi. Tieto faktory sa často členia na „cyklické“, ktoré sú reakciami deficitu na zmeny v hospodárskom cykle, a na „necyklické“, ktoré sa často považujú za výsledok štrukturálnych alebo trvalých zmien rozpočtovej politiky. Necyklické vplyvy, ktoré sú kvantifikované v tejto správe, sa však nemusia vždy v plnej miere považovať za výraz štrukturálnych zmien v rozpočtovom hospodárení, pretože zahŕňajú aj účinok opatrení a špecifických faktorov, ktoré majú na rozpočtové saldo iba dočasný vplyv. Zistiť, nakoľko sa štrukturálne rozpočtové pozície zmenili počas krízy, je obzvlášť náročné vzhľadom na neistotu v otázke hladiny a tempa rastu potenciálnej hospodárskej produkcie. Pokiaľ ide o ďalšie rozpočtové ukazovatele, podrobnejšie sa hodnotia tiež predchádzajúce trendy vývoja verejných výdavkov a príjmov.

Ďalším krokom je hodnotenie vývoja pomeru dlhu sektora verejnej správy v tomto období, ako aj faktorov ovplyvňujúcich tento pomer, teda rozdielu medzi nominálnym rastom HDP a úrokovými mierami, primárne saldo a úpravy vzťahu deficitu a dlhu. Takýto postup môže priniesť ďalšie poznatky o tom, do akej miery dynamiku dlhu ovplyvňuje makroekonomické prostredie, a najmä kombinácia hospodárskeho rastu a úrokových mier. Môže tiež poskytnúť bližší pohľad na výsledky snáh o rozpočtovú konsolidáciu odrážajúce sa v primárnom salde a na úlohu špecifických faktorov zohľadnených v úprave vzťahu deficitu a dlhu. Okrem toho správa sleduje aj štruktúru dlhu verejnej správy, pričom sa zameriava najmä na podiel krátkodobého dlhu a podiel dlhu v cudzích menách, ako aj na ich vývoj. Porovnaním týchto dvoch ukazovateľov s aktuálnou hodnotou pomeru dlhu sa ukáže citlivosť rozpočtového salda na zmeny výmenných kurzov a úrokových mier.

V otázke budúceho vývoja sa správa zaoberá rozpočtovými plánmi predmetnej krajiny a najnovšími prognózami Európskej komisie na rok 2013 a prihliada na strednodobú rozpočtovú stratégiu vyjadrenú v konvergenčnom programe. Súčasťou toho je

posudzovanie plánu na dosiahnutie strednodobého rozpočtového cieľa krajiny stanoveného v Pakte stability a rastu, ako aj perspektívy vývoja pomeru dlhu v závislosti od súčasnej rozpočtovej politiky. Na záver správa zdôrazňuje dlhodobé úlohy spojené s udržateľnosťou rozpočtových pozícií a všeobecnými oblasťami konsolidácie, najmä pokiaľ ide o nefinancované štátne systémy dôchodkového zabezpečenia v súvislosti s demografickými zmenami a podmienené záväzky vlády prevzaté počas finančnej a hospodárskej krízy.

Podobne ako v minulosti uvedená analýza zahŕňa tiež väčšinu z faktorov uvedených v článku 2 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 1467/97, naposledy zmeneného a doplneného nariadením Rady (EÚ) č. 1177/2011, ktoré sa spomínajú v boxe 2.

V boxe 3 sú opísané právne ustanovenia týkajúce sa vývoja výmenných kurzov a ich uplatňovanie zo strany ECB.

Box 3

VÝVOJ VÝMENNÉHO KURZU

1 Ustanovenia zmluvy

V článku 140 ods. 1 tretej zarážke zmluvy sa požaduje, aby konvergenčná správa posúdila, či sa dosiahol vysoký stupeň konvergenencie, a to posúdením nasledujúcich kritérií plnenia záväzkov členských štátov:

„sledovanie normálneho fluktuáčného rozpätia stanoveného mechanizmom výmenných kurzov Európskeho menového systému, minimálne počas dvoch rokov bez devalvácie voči euru“.

Článok 3 Protokolu č. 13 o kritériách konvergenencie, na ktorý odkazuje zmluva v článku 140, ustanovuje, že:

„kritérium účasti v mechanizme výmenných kurzov Európskeho menového systému, uvedené v článku 140 ods. 1 tretej zarážke tejto zmluvy, znamená, že členský štát dodržiaval normálne rozpätie, ako je stanovené mechanizmom výmenných kurzov Európskeho menového systému, bez výrazného napätia minimálne dva predchádzajúce roky pred preskúmaním. Osobitne v tomto období členský štát z vlastného podnetu nedevalvoval bilaterálny výmenný kurz svojej meny voči euru.“

2 Uplatňovanie ustanovení zmluvy

Čo sa týka stability výmenného kurzu, ECB zisťuje, či bola krajina účastníkom mechanizmu ERM II (ktorý v januári 1999 nahradil mechanizmus ERM) aspoň dva roky pred hodnotením bez toho, aby to vyvolalo výrazné tlaky na jej menu, a najmä, či nedošlo

k devalvácii meny voči euru. V prípade kratšej účasti v ERM II sa v správe opisuje kurzový vývoj v dvojročnom referenčnom období.

Hodnotenie stability výmenného kurzu voči euru sa zameriava na to, či sa výmenný kurz pohybuje v blízkosti centrálnej parity ERM II, pričom rovnako ako v minulosti sa súčasne zohľadňujú faktory, ktoré mohli viesť k zhodnoteniu meny. Z tohto hľadiska šírka flukтуаčného pásma v ERM II nemá vplyv na hodnotenie plnenia kritéria stability výmenného kurzu.

Otázka absencie „výrazných tlakov“ sa spravidla posudzuje na základe: i) hodnotenia veľkosti odchýlok výmenného kurzu od centrálnej parity voči euru v ERM II; ii) ukazovateľov, akými sú volatilita výmenného kurzu voči euru a jej vývojový trend a diferenciály krátkodobej úrokovej miery voči eurozóne a ich vývoj; iii) úlohy, ktorú zohrávajú devízové intervencie a iv) úlohy medzinárodných programov finančnej podpory v stabilizovaní meny.

V tejto správe sa hodnotí obdobie od 17. mája 2011 do 16. mája 2013. Všetky bilaterálne výmenné kurzy sú oficiálnymi referenčnými kurzami ECB (viac v časti 4.5).

Okrem účasti v ERM II a vývoja nominálneho výmenného kurzu voči euru v sledovanom období sa stručne hodnotí aj udržateľnosť aktuálneho výmenného kurzu. Vychádza sa pritom z vývoja reálneho bilaterálneho a efektívneho výmenného kurzu, podielu na exportných trhoch a zo stavu bežného, kapitálového a finančného účtu platobnej bilancie. Posudzuje sa aj dlhodobjší vývoj hrubého zahraničného dlhu a čistej medzinárodnej investičnej pozície. V časti o vývoji výmenného kurzu sa ďalej posudzuje miera integrácie krajiny do eurozóny. Hodnotí sa integrácia zahraničného obchodu (vývozu a dovozu) a finančná integrácia. Časť o vývoji výmenného kurzu obsahuje podľa potreby informácie o tom, či hodnotená krajina získala pomoc v oblasti likvidity od centrálnej banky alebo podporu v rámci platobnej bilancie, a to buď dvojstrannú alebo viacstrannú s účasťou medzinárodných inštitúcií ako MMF alebo EÚ. Do úvahy sa pritom berie skutočná i preventívna pomoc vrátane prístupu k preventívnemu financovaniu, napríklad v podobe pružnej úverovej linky (Flexible Credit Line) MMF.

V boxe 4 sú opísané právne ustanovenia v oblasti vývoja dlhodobých úrokových mier a ich uplatňovanie zo strany ECB.

VÝVOJ DLHODOBÝCH ÚROKOVÝCH MIER

1 Ustanovenia zmluvy

V článku 140 ods. 1 štvrtej zarážke zmluvy sa požaduje, aby konvergenčná správa posúdila, či sa dosiahol vysoký stupeň konvergenencie, a to posúdením nasledujúcich kritérií plnenia záväzkov členských štátov:

„stálosť konvergenencie dosiahnutej členským štátom s výnimkou a jeho účasti v mechanizme výmenných kurzov, ktorá sa odráža v dlhodobých úrovniach úrokovej miery“.

Článok 4 Protokolu č. 13 o kritériách konvergenencie, na ktorý odkazuje zmluva v článku 140, ustanovuje, že:

„Kritérium konvergenencie úrokových sadzieb, ako je uvedené v článku 140 odseku 1 štvrtej zarážke uvedenej zmluvy, znamená, že v priebehu jedného roka pred preskúmaním neprekročila priemerná dlhodobá nominálna úroková sadzba členského štátu viac ako o dva percentuálne body úrokovú sadzbu najviac tých troch štátov, ktoré v oblasti cenovej stability dosiahli najlepšie výsledky. Úrokové sadzby sa hodnotia na základe dlhodobých štátnych dlhopisov alebo porovnateľných cenných papierov, pričom sa prihliada na rozdielne definície v jednotlivých členských štátoch.“

2 Uplatňovanie ustanovení zmluvy

Na účely tejto správy ECB uplatňuje ustanovenia zmluvy nasledujúcim spôsobom:

Po prvé, „priemerná dlhodobá nominálna úroková sadzba“ zaznamenaná „v priebehu jedného roka pred preskúmaním“ znamená dlhodobú úrokovú mieru, ktorá sa počíta ako aritmetický priemer za posledných dvanásť mesiacov, za ktoré sú dostupné údaje o HICP. Táto správa sa vzťahuje na referenčné obdobie od mája 2012 do apríla 2013.

Po druhé, znenie „najviac troch členských štátov, ktoré v oblasti cenovej stability dosiahli najlepšie výsledky“, použité v definícii referenčnej hodnoty sa aplikuje tak, že sa použije nevážený aritmetický priemer dlhodobých úrokových sadzieb tých istých troch členských štátov, ktoré boli použité na výpočet referenčnej hodnoty kritéria cenovej stability (box 1). V období hodnotenom v tejto správe dlhodobé úrokové miery v týchto troch krajinách predstavovali 1,6 % (Švédsko), 3,8 % (Lotyšsko) a 5,1 % (Írsko).⁷ Výsledkom je priemerná úroková miera 3,5 % a po pripočítaní dvoch percentuálnych bodov referenčná hodnota 5,5 %.

⁷ V konvergenčnej správe z roku 2012 bolo Írsko vzhľadom na vysokú rizikovú prémie spôsobenú inými faktormi ako infláciou na trhu v tom čase vyňaté z výpočtu referenčnej hodnoty kritéria dlhodobej úrokovej miery. V tejto správe je Írsko zahrnuté vo výpočtoch, pretože i) výnos írskych štátnych dlhopisov a vysoké rizikové prémie sa v porovnaní eurozónou významne znížili (prejavuje sa to v skutočnosti, že priemerná dlhodobá úroková miera Írska bola v súčasnom referenčnom období 5,1 %, v porovnaní s priemerom eurozóny 3,6 %, pričom príslušné hodnoty v konvergenčnej správe z roku 2012 boli 9,1 % za Írsko a 4,4 % za eurozónu) a ii) zlepšila sa likvidita na trhu s írskymi štátnymi dlhopismi.

Úrokové miery sa hodnotia na základe dostupných harmonizovaných dlhodobých úrokových mier, ktoré boli vytvorené na účely hodnotenia konvergencie (viac v časti 4.5).

Ako už bolo uvedené, zmluva výslovne požaduje, aby sa v úrovni dlhodobej úrokovej miery odzrkadľovala „stálosť konvergencie“. Z tohto dôvodu sa vývoj v referenčnom období od mája 2012 do apríla 2013 posudzuje v kontexte vývoja dlhodobých úrokových mier za predchádzajúcich desať rokov (resp. v období, za ktoré sú takéto údaje dostupné) a hlavných faktorov, ktoré boli príčinou rozdielov voči priemerným dlhodobým úrokovým mieram v eurozóne. Priemerná dlhodobá úroková miera eurozóny v referenčnom období čiastočne odrážala vysokú rizikovú prémiiu niektorých jej krajín. Preto sa na účely porovnania využíva tiež dlhodobý výnos štátnych dlhopisov eurozóny s ratingom AAA (teda dlhodobý výnos podľa výnosovej krivky štátnych dlhopisov eurozóny s ratingom AAA, ktorá zahŕňa krajiny eurozóny s rovnakým ratingom). Súčasťou tejto analýzy sú aj informácie o veľkosti a vývoji finančného trhu. Vychádzajú z troch ukazovateľov (hodnota nesplatených dlhových cenných papierov vydaných podnikmi, kapitalizácia akciového trhu a objem bankových úverov domácemu súkromnému sektoru), ktorými sa meria veľkosť kapitálového trhu.

Článok 140 ods. 1 zmluvy napokon vyžaduje, aby správa zohľadnila aj niekoľko ďalších relevantných faktorov (box 5). V tejto súvislosti nadobudol 13. decembra 2011 v súlade s článkom 121 ods. 6 zmluvy účinnosť rozšírený rámec správy ekonomických záležitostí. Jeho cieľom je zabezpečiť užšiu koordináciu hospodárskych politík a nepretržitú konvergenciu hospodárskej výkonnosti členských štátov EÚ. V boxe 5 sa uvádza stručné zhrnutie týchto právnych ustanovení, ako aj spôsob, akým ECB zohľadňuje uvedené doplňujúce faktory v hodnotení stavu konvergenzie.

Box 5

ĎALŠIE RELEVANTNÉ FAKTORY

1 Ustanovenia zmluvy a iné právne ustanovenia

Článok 140 ods. 1 zmluvy ustanovuje nasledujúcu požiadavku: „Správy Komisie a Európskej centrálnej banky zohľadnia aj výsledky integrácie trhov, situáciu a vývoj platobných bilancií na bežných účtoch a zvažia vývoj nákladov na jednotku pracovnej sily a iných cenových indexov.“

ECB v tejto súvislosti zohľadňuje súbor legislatívnych predpisov na posilnenie správy ekonomických záležitostí EÚ, ktoré naobudli účinnosť 13. decembra 2011. Európsky parlament a Rada EÚ na základe ustanovení článku 121 ods. 6 zmluvy prijali podrobné

pravidlá mnohostranného dohľadu, ktoré sú upravené v odsekoch 3 a 4 uvedeného článku zmluvy. Tieto pravidlá sa prijali „na zabezpečenie užšej spolupráce v hospodárskych politikách a nepretržitej konvergencie hospodárskej výkonnosti štátov“ (článok 121 ods. 3), keďže „je potrebné poučiť sa zo skúseností získaných počas prvého desaťročia fungovania hospodárskej a menovej únie a najmä zlepšiť správu ekonomických záležitostí v Únii, ktorá by mala vychádzať z posilnenej zodpovednosti jednotlivých členských štátov“.⁸ Nová legislatíva zahŕňa rozšírený rámec dohľadu (proces pri makroekonomickej nerovnováhe – MIP), ktorý je zameraný na predchádzanie vzniku nadmerných makroekonomických nerovnováh a pomoc postihnutým členským štátom EÚ pri vypracúvaní nápravných plánov, skôr než sa nežiaduce odchýlky zakorenia. Obe časti MIP – preventívna aj nápravná – sa vzťahujú na všetky členské štáty EÚ okrem tých, ktoré v rámci medzinárodného programu finančnej pomoci už podliehajú prísnejšej kontrole a podmienkam. Súčasťou MIP je mechanizmus varovania na včasné odhaľovanie nerovnováh, ktorý vychádza z hodnotiacej tabuľky transparentných ukazovateľov s hraničnými hodnotami pre všetky členské štáty EÚ a kombinuje sa s posúdením hospodárskej situácie. V tomto posúdení by sa mal brať zreteľ taktiež na nominálnu a reálnu konvergenciu v eurozóne aj mimo nej.⁹ Pri posudzovaní makroekonomických nerovnováh by sa mala zohľadniť ich závažnosť a možné negatívne hospodárske a finančné účinky kontaminácie, ktoré zvyšujú zraniteľnosť ekonomiky EÚ a predstavujú hrozbu pre bezproblémové fungovanie HMÚ.¹⁰

2 Uplatňovanie ustanovení zmluvy

Podobne ako v minulosti sa ďalšie faktory, ktoré sa uvádzajú v článku 140 ods. 1 zmluvy, podrobne skúmajú v kapitole 4 v rámci hodnotenia týchto kritérií opísaných v boxoch 1 až 4. Pokiaľ ide o zložky MIP, táto správa sa v minulosti venovala mnohým z makroekonomických ukazovateľov (niektoré s odlišnými štatistickými definíciami), a to v rámci viacerých doplňujúcich spätných a výhľadových hospodárskych ukazovateľov, ktoré sa považujú za relevantné pri podrobnejšom hodnotení udržateľnosti konvergencie v súlade s článkom 140 zmluvy. Pre úplnosť sa vo štvrtej kapitole uvádzajú ukazovatele hodnotiacej tabuľky (aj vo vzťahu k hraničným hodnotám pre včasné varovanie) za krajinu, ktorej sa táto správa týka. Zabezpečia sa tak všetky dostupné informácie potrebné na odhalenie makroekonomických nerovnováh, ktoré môžu brániť dosiahnutiu vysokého stupňa konvergencie, ako sa uvádza v článku 140 ods. 1 zmluvy. Členské štáty EÚ, pre ktoré platí výnimka a ktoré podliehajú postupu pri nadmernej nerovnováhe (EIP), možno len ťažko považovať za krajiny, ktoré dosiahli vysoký stupeň konvergencie v súlade s článkom 140 ods. 1 zmluvy.

⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 zo 16. novembra 2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh, odôvodnenie č. 2.

⁹ Nariadenie Rady (EÚ) č. 1176/2011, článok 4 ods. 4.

¹⁰ Nariadenie Rady (EÚ) č. 1176/2011, odôvodnenie č. 17.

2.2 ZLUČITEĽNOSŤ VNÚTROŠTÁTNYCH PRÁVNÝCH PREDPISOV SO ZMLUVAMI

2.2.1 ÚVOD

Článok 140 ods. 1 zmluvy vyžaduje, aby ECB (a Európska komisia) podali Rade najmenej každé dva roky alebo na návrh členského štátu, pre ktorý platí výnimka, správy o pokroku, ktorý dosiahli členské štáty, pre ktoré platí výnimka, pri plnení záväzkov týkajúcich sa dosiahnutia hospodárskej a menovej únie. Táto správa musí na žiadosť členského štátu, pre ktorý platí výnimka, ktorým je v tomto prípade Lotyšsko, obsahovať hodnotenie zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov žiadajúceho členského štátu, pre ktorý platí výnimka, vrátane štatútu jeho NCB, s článkami 130 a 131 zmluvy a s príslušnými článkami štatútu. Táto povinnosť, ktorá vyplýva zo zmluvy a ktorá sa vzťahuje na členský štát, pre ktorý platí výnimka, sa nazýva aj „právna konvergencia“. ECB sa pri hodnotení právnej konvergenencie neobmedzuje len na formálne zhodnotenie textu vnútroštátnych právnych predpisov, ale môže posúdiť aj to, či je implementácia príslušných ustanovení v súlade s duchom zmlúv a štatútu. ECB je zvlášť znepokojená akýmikoľvek signálmi tlaku na orgány NCB s rozhodovacími právomocami ktoréhokoľvek členského štátu, čo by bolo, pokiaľ ide o nezávislosť centrálnych bánk, v rozpore s duchom zmluvy. Hladké a nepretržité fungovanie orgánov NCB s rozhodovacími právomocami je z pohľadu ECB tiež dôležité. V tejto súvislosti majú príslušné orgány členského štátu najmä povinnosť prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie včasného vymenovania nástupcu v prípade, že sa uvoľní miesto člena orgánu NCB s rozhodovacou právomocou.¹¹ Skôr, než ECB prijme pozitívne konečné hodnotenie so záverom, že vnútroštátne právne predpisy členského štátu sú v súlade so zmluvou a štatútom, bude pozorne sledovať celkový vývoj.

ČLENSKÝ ŠTÁT, PRE KTORÝ PLATÍ VÝNIMKA, A PRÁVNA KONVERGENCIA

Lotyšsko, ktorého vnútroštátne právne predpisy sa hodnotia v tejto správe, má postavenie členského štátu, pre ktorý platí výnimka, t. j. tento členský štát ešte neprijal euro. Článok 4¹² aktu o podmienkach pristúpenia ustanovuje, že: „Každý nový členský štát sa

¹¹ Stanoviská CON/2010/37 a CON/2010/91.

¹² Akt o podmienkach pristúpenia Českej republiky, Estónskej republiky, Cyperskej republiky, Lotyšskej republiky, Litovskej republiky, Maďarskej republiky, Maltskej republiky, Poľskej republiky, Slovinskej republiky a Slovenskej republiky a o úpravách zmlúv, na ktorých je založená Európska únia (Ú.v. EÚ L 236, 23.9.2003, s. 33).

odo dňa pristúpenia stane účastníkom hospodárskej a menovej únie ako členský štát, pre ktorý platí výnimka v zmysle článku 139 zmluvy“.

ECB zhodnotila úroveň právnej konvergenencie v Lotyšsku, ako aj prijaté legislatívne opatrenia alebo tie, ktoré je potrebné prijať týmto členským štátom na dosiahnutie uvedeného cieľa.

Cieľom hodnotenia právnej konvergenencie je uľahčiť Rade rozhodovanie o tom, či členský štát spĺňa svoje „záväzky týkajúce sa dosiahnutia hospodárskej a menovej únie“ (článok 140 ods. 1 zmluvy). V právnej oblasti sa tieto podmienky týkajú najmä nezávislosti centrálnej banky a právnej integrácie NCB do Eurosystemu.

ŠTRUKTÚRA PRÁVNEHO HODNOTENIA

Právne hodnotenie sa vo všeobecnosti riadi rámcom predchádzajúcich správ ECB a EMI týkajúcich sa právnej konvergenencie.¹³

Zlučiteľnosť lotyšských právnych predpisov sa hodnotí vo svetle právnych predpisov, ktoré boli prijaté pred 12. marcom 2013.

2.2.2 ROZSAH PRISPÔSOBENIA

2.2.2.1 OBLASTI PRISPÔSOBENIA

Na identifikovanie oblastí, v ktorých sa vnútroštátne právne predpisy musia prispôbiť, sa hodnotia tieto otázky:

- zlučiteľnosť s ustanoveniami o nezávislosti NCB v zmluve (článok 130) a štatúte (články 7 a 14.2) a s ustanoveniami o služobnom tajomstve (článok 37 štatútu),
- zlučiteľnosť so zákazom menového financovania (článok 123 zmluvy) a zákazom zvýhodneného prístupu (článok 124 zmluvy) a zlučiteľnosť s požiadavkou na jednotnú písomnú podobu názvu euro, ktorá vyplýva z práva EÚ a

¹³ Najmä konvergenčnou správou ECB z mája 2012 (o Bulharsku, Českej republike, Lotyšsku, Litve, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a Švédsku), z mája 2010 (o Bulharsku, Českej republike, Estónsku, Lotyšsku, Litve, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a Švédsku), z mája 2008 (o Bulharsku, Českej republike, Estónsku, Lotyšsku, Litve, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku, Slovensku a Švédsku), z mája 2007 (o Cypre a Malte), z decembra 2006 (o Českej republike, Estónsku, Cypre, Lotyšsku, Maďarsku, Malte, Poľsku, Slovensku a Švédsku), z mája 2006 (o Litve a Slovinsku), z októbra 2004 (o Českej republike, Estónsku, Cypre, Lotyšsku, Litve, Maďarsku, Malte, Poľsku, Slovinsku, Slovensku a Švédsku), z mája 2002 (o Švédsku) a z apríla 2000 (o Grécku a Švédsku) a konvergenčnou správou EMI z marca 1998.

- právna integrácia NCB do Eurosystemu (najmä pokiaľ ide o články 12.1 a 14.3 štatútu).

2.2.2.2 „ZLUČITEĽNOSŤ“ VERZUS „ZOSÚLADENIE“

Článok 131 zmluvy vyžaduje, aby vnútroštátne právne predpisy boli „zlučiteľné“ so zmluvami a štatútom; prípadná nezlučiteľnosť sa preto musí odstrániť. Ani prednosť zmlúv a štatútu pred vnútroštátnymi právnymi predpismi, ani charakter nezlučiteľnosti nemajú vplyv na požiadavku plniť túto povinnosť.

Požiadavka, aby vnútroštátne právne predpisy boli „zlučiteľné“ neznamena, že zmluva vyžaduje „zosúladenie“ štatútov NCB, a to ani medzi sebou, ani so štatútom. Odlišnosti na vnútroštátnej úrovni môžu naďalej pretrvávajúť, pokiaľ nezasahujú do výlučnej právomoci EÚ v menových záležitostiach. Článok 14.4 štatútu umožňuje, aby NCB vykonávali aj iné funkcie, ako sú uvedené v štatúte, pokiaľ nezasahujú do cieľov a úloh ESCB. Ustanovenia, ktoré v štatútoch NCB umožňujú takéto ďalšie funkcie, sú jasným príkladom okolností, za ktorých môžu rozdiely zostať zachované. Z pojmu „zlučiteľnosť“ skôr vyplýva, že vnútroštátne právne predpisy a štatúty NCB je potrebné upraviť tak, aby sa odstránila nezlučiteľnosť so zmluvami a štatútom a aby sa zabezpečil potrebný stupeň integrácie NCB do ESCB. Predovšetkým by sa mali upraviť všetky ustanovenia, ktoré sú v rozpore s požiadavkou na nezávislosť NCB vymedzenou v zmluve a s úlohou NCB ako neoddeliteľnej súčasť ESCB. Na dosiahnutie tohto cieľa preto nepostačuje spoliehať sa iba na prednosť práva EÚ pred vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Povinnosť podľa článku 131 zmluvy sa týka iba nezlučiteľnosti s ustanoveniami zmlúv a štatútu. Vnútroštátne právne predpisy, ktoré sú nezlučiteľné so sekundárnymi právnymi predpismi EÚ, by sa však s týmto sekundárnym právom mali zosúladiť. Prednosť práva EÚ nemá vplyv na povinnosť prispôbiť vnútroštátne právne predpisy. Táto všeobecná požiadavka vyplýva nielen z článku 131 zmluvy, ale aj z judikatúry Súdneho dvora Európskej únie.¹⁴

Spôsob, akým sa majú vnútroštátne právne predpisy upraviť, sa v zmluvách ani v štatúte nepredpisuje. Možno to dosiahnuť odkazmi na zmluvy alebo štatút, zapracovaním ich

¹⁴ Pozri okrem iného vec 167/73 *Komisia Európskych spoločenstiev proti Francúzskej republike* [1974] ECR 359 („Code du Travail Maritime“).

ustanovení s příslušným odkazom, vypustením nezlučiteľných častí alebo kombináciou týchto metód.

Nástrojom na dosiahnutie a udržanie zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov so zmluvami a štatútom je okrem iného povinnosť inštitúcií EÚ a členských štátov podľa článkov 127 ods. 4 a 282 ods. 5 zmluvy a článku 4 štatútu uskutočniť s ECB konzultácie o návrhoch právnych predpisov v oblastiach jej pôsobnosti. Rozhodnutie Rady 98/415/ES z 29. júna 1998 o poradení sa s Európskou centrálnou bankou vnútroštátnymi orgánmi ohľadom návrhu právnych predpisov¹⁵ výslovne vyžaduje, aby členské štáty prijali opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie súladu s touto povinnosťou.

2.2.3 NEZÁVISLOSŤ NÁRODNÝCH CENTRÁLNYCH BÁNK

Z hľadiska nezávislosti centrálnych bánk a služobného tajomstva bolo potrebné upraviť vnútroštátne právne predpisy v členských štátoch, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004 tak, aby boli v súlade s príslušnými ustanoveniami zmluvy a štatútu a nadobudli účinnosť k 1. máju 2004 a upraviť vnútroštátne právne predpisy v členských štátoch, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2007 tak, aby boli v súlade s príslušnými ustanoveniami zmluvy a štatútu a nadobudli účinnosť k 1. januáru 2007. Švédsko malo vykonať potrebné úpravy tak, aby nadobudli účinnosť ku dňu zriadenia ESCB 1. júna 1998.

NEZÁVISLOSŤ CENTRÁLNEJ BANKY

V novembri 1995 vypracoval EMI zoznam charakteristických znakov nezávislosti centrálnej banky (neskôr podrobne opísaných v Konvergenčnej správe z roku 1998), na základe ktorých sa v tom čase hodnotili vnútroštátne právne predpisy členských štátov, najmä štatúty NCB. Konceptia nezávislosti centrálnych bánk zahŕňa viacero druhov nezávislosti, ktoré sa musia hodnotiť osobitne, a to: funkčnú, inštitucionálnu, personálnu a finančnú nezávislosť. V uplynulých rokoch ECB vo svojich stanoviskách tieto aspekty nezávislosti centrálnych bánk ďalej rozpracovala. Tieto aspekty sú základom na hodnotenie úrovne konvergenzie vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov, pre ktoré platí výnimka, so zmluvami a štatútom.

¹⁵ Ú.v. ES L 189, 3.7.1998, s. 42.

FUNKČNÁ NEZÁVISLOSŤ

Nezávislosť centrálnych bánk nie je samoučelná, ale je nástrojom na dosiahnutie cieľa, ktorý by mal byť jasne vymedzený a nadradený akýmkoľvek iným cieľom. Funkčná nezávislosť si vyžaduje, aby hlavný cieľ každej NCB bol stanovený jasným a právne určitým spôsobom a aby bol plne v súlade s hlavným cieľom ustanoveným v zmluve, ktorým je cenová stabilita. Takisto si vyžaduje, aby sa NCB poskytli potrebné prostriedky a nástroje na dosiahnutie tohto cieľa, a to nezávisle od akéhokoľvek iného orgánu. Požiadavka zmluvy na nezávislosť centrálnych bánk vyjadruje všeobecne uznávaný názor, že hlavný cieľ cenovej stability dokáže najlepšie zabezpečiť úplne nezávislá inštitúcia s presne vymedzeným mandátom. Nezávislosť centrálnych bánk je úplne zlučiteľná s požiadavkou na zodpovednosť NCB za ich rozhodnutia, čo je významným aspektom zvyšovania dôvery v ich nezávislé postavenie. To zahŕňa aj transparentnosť a dialóg s tretími osobami.

Pokiaľ ide o časový horizont, zo zmluvy jasne nevyplýva, odkedy musia NCB členských štátov, pre ktoré platí výnimka, plniť hlavný cieľ cenovej stability stanovený v článkoch 127 ods. 1 a 282 ods. 2 zmluvy a článku 2 štatútu. V prípade tých členských štátov, ktoré vstúpili do EÚ po dni zavedenia eura v EÚ, nie je jasné, či má táto požiadavka platiť odo dňa prístúpenia alebo odo dňa, keď prijali euro. Hoci sa článok 127 ods. 1 zmluvy nevzťahuje na členské štáty, pre ktoré platí výnimka (pozri článok 139 ods. 2 písm. c) zmluvy), článok 2 štatútu sa na tieto členské štáty vzťahuje (pozri článok 42.1 štatútu). ECB zastáva názor, že povinnosť NCB mať za svoj hlavný cieľ cenovú stabilitu existuje od 1. júna 1998 v prípade Švédska a od 1. mája 2004 a 1. januára 2007 v prípade členských štátov, ktoré vstúpili do EÚ k týmto dátumom. Vychádza sa pri tom zo skutočnosti, že jedna z hlavných zásad EÚ, a to cenová stabilita (článok 119 zmluvy), sa vzťahuje aj na členské štáty, pre ktoré platí výnimka. Vyplýva to aj z cieľa zmluvy, že všetky členské štáty sa majú snažiť o makroekonomickú konvergenciu vrátane cenovej stability, na čo majú slúžiť aj pravidelné správy ECB a Európskej komisie. Tento záver je založený aj na základnom princípe nezávislosti centrálnych bánk, ktorý je opodstatnený iba v prípade, ak má celkový cieľ udržiavať cenovú stabilitu prednosť.

Hodnotenie krajiny v tejto správe sa zakladá na týchto záveroch, pokiaľ ide o okamih vzniku povinnosti NCB členských štátov, pre ktoré platí výnimka, mať za svoj hlavný cieľ cenovú stabilitu.

INŠTITUCIONÁLNA NEZÁVISLOSŤ

Zásada inštitucionálnej nezávislosti je výslovne vyjadrená v článku 130 zmluvy a článku 7 štatútu. Tieto dva články zakazujú NCB a členom ich orgánov s rozhodovacími právomocami, aby žiadali alebo prijímali pokyny od inštitúcií alebo orgánov EÚ, ktorejkoľvek vlády členského štátu alebo akéhokoľvek iného subjektu. Okrem toho zakazujú inštitúciám, orgánom, úradom alebo agentúram EÚ a vládam členských štátov, aby sa snažili ovplyvňovať tých členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, ktorých rozhodnutia môžu ovplyvniť plnenie úloh NCB súvisiacich s ESCB. Ak sú vnútroštátne právne predpisy odrazom článku 130 zmluvy a článku 7 štatútu, mali by zohľadňovať oba zákazy a nezužovať rozsah ich uplatňovania.¹⁶

Či už je NCB štátnou organizáciou, verejnoprávnou inštitúciou zriadenou osobitným zákonom alebo jednoducho akciovou spoločnosťou, vždy existuje riziko, že vlastník môže z titulu takéhoto vlastníctva ovplyvňovať rozhodovanie týkajúce sa úloh súvisiacich s ESCB. Takýto vplyv, či už uplatňovaný prostredníctvom akcionárskych práv alebo inak, by mohol ovplyvňovať nezávislosť NCB, a preto by sa mal zákonom obmedziť.

Zákaz dávať pokyny

Práva tretích osôb dávať pokyny NCB, ich orgánom s rozhodovacími právomocami alebo ich členom sú nezlučiteľné so zmluvou a štatútom, pokiaľ sa týkajú úloh súvisiacich s ESCB.

Akákoľvek účasť NCB na uplatňovaní opatrení na posilnenie finančnej stability musí byť zlučiteľná so zmluvou, t. j. NCB musia vykonávať svoje funkcie spôsobom, ktorý je plne zlučiteľný s ich funkčnou, inštitucionálnou a finančnou nezávislosťou tak, aby sa zabezpečilo riadne plnenie ich úloh podľa zmluvy a štatútu.¹⁷ Pokiaľ vnútroštátne právne predpisy ukladajú NCB úlohu, ktorá ide nad rámec poradných funkcií, a vyžadujú, aby NCB prevzala ďalšie úlohy, musí sa zabezpečiť, aby tieto úlohy nemali vplyv na schopnosť danej NCB vykonávať svoje úlohy súvisiace s ESCB z prevádzkového a finančného hľadiska.¹⁸ Navyše, pri účasti zástupcov NCB v kolektívnych orgánoch dohľadu s rozhodovacou právomocou alebo v iných orgánoch by sa mal brať náležitý

¹⁶ Stanovisko CON/2011/104.

¹⁷ Stanovisko CON/2010/31.

¹⁸ Stanovisko CON/2009/93.

ohľad na záruky personálnej nezávislosti členov orgánov NCB s rozhodovacou právomocou.¹⁹

Zákaz schvaľovať, pozastavovať, zrušiť alebo odložiť rozhodnutia

Práva tretích osôb schvaľovať, pozastavovať, zrušiť alebo odložiť rozhodnutia NCB sú nezlučiteľné so zmluvou a štatútom, pokiaľ sa týkajú úloh súvisiacich s ESCB.

Zákaz preskúmať právne dôvody rozhodnutí

Právo iných orgánov ako nezávislých súdov preskúmať právne dôvody rozhodnutí, ktoré sa týkajú výkonu úloh súvisiacich s ESCB, je nezlučiteľné so zmluvou a štatútom, keďže výkon týchto úloh nesmie byť prehodnocovaný na politickej úrovni. Právo guvernéra NCB z právnych dôvodov pozastaviť výkon rozhodnutia, ktoré bolo prijaté ESCB alebo orgánom NCB s rozhodovacími právomocami, a následne ho predložiť politickému orgánu na konečné rozhodnutie by sa rovnalo vyžadovaniu pokynov od tretích osôb.

Zákaz účasti s právom hlasovať v orgánoch NCB s rozhodovacími právomocami

Účasť zástupcov tretích osôb v rozhodovacích orgánoch NCB s právom hlasovať o záležitostiach, ktoré sa týkajú výkonu úloh NCB súvisiacich s ESCB, je nezlučiteľná so zmluvou a štatútom, a to aj v prípade, že tento hlas nie je rozhodujúci.

Zákaz konzultovať rozhodnutia NCB ex ante

Výslovná zákonná povinnosť NCB konzultovať s tretími osobami ex ante dáva týmto osobám formálny mechanizmus na ovplyvňovanie jej konečného rozhodnutia, a preto je nezlučiteľná so zmluvou a štatútom.

Avšak dialóg medzi NCB a tretími osobami, aj keď sa zakladá na zákonnej povinnosti poskytovať informácie a vymieňať si názory, je zlučiteľný s nezávislosťou centrálnych bánk za predpokladu, že:

- nevedie k zasahovaniu do nezávislosti členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami,
- je plne rešpektované osobitné postavenie guvernérov v ich funkcii členov orgánov ECB s rozhodovacími právomocami, a

¹⁹ Stanovisko CON/2010/94.

- sú dodržané požiadavky na zachovávanie služobného tajomstva vyplývajúce zo štatútu.

Schválenie konania členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami

Zákonné ustanovenia týkajúce sa schválenia konania členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami (napríklad v súvislosti s účtovníctvom) tretími osobami (napríklad vládou) by mali obsahovať primerané záruky na to, aby takáto právomoc neovplyvňovala schopnosť daného individuálneho člena NCB nezávisle prijímať rozhodnutia vo vzťahu k úlohám týkajúcim sa ESCB (alebo vykonávať rozhodnutia prijaté na úrovni ESCB). Odporúča sa, aby sa do štatútov NCB na tieto účely zapracovalo výslovné ustanovenie.

PERSONÁLNA NEZÁVISLOSŤ

Ďalšou zárukou nezávislosti centrálnych bánk je ustanovenie štatútu o zaručení trvania funkčného obdobia členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami. Guverneri NCB sú členmi Generálnej rady ECB a po prijatí eura ich členskými štátmi sa stanú členmi Rady guvernérov. Článok 14.2 štatútu ustanovuje, že štatúty NCB musia najmä ustanoviť minimálne funkčné obdobie guvernera v dĺžke piatich rokov. Toto ustanovenie chráni aj pred svojvoľným odvolaním guvernera tým, že ustanovuje, že guvernera možno z funkcie odvolať, len ak prestal spĺňať podmienky požadované na výkon jeho funkcie alebo ak sa dopustil závažného pochybenia, s možnosťou predložiť vec Súdnemu dvoru Európskej únie. Štatúty NCB musia toto ustanovenie spĺňať nižšie uvedeným spôsobom.

V článku 130 zmluvy sa zakazuje vnútroštátnym vládam a iným orgánom, aby ovplyvňovali členov orgánov NCB s rozhodovacou právomocou pri plnení ich úloh. Členské štáty sa najmä nesmú pokúšať ovplyvňovať členov orgánov NCB s rozhodovacou právomocou prostredníctvom zmien a doplnení vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa odmeňovania, ktoré by v zásade mali platiť len pre budúcich členov.²⁰

Minimálna dĺžka funkčného obdobia guvernera

Štatúty NCB musia v súlade s článkom 14.2 štatútu ustanoviť minimálne trvanie funkčného obdobia guvernera v dĺžke piatich rokov. Tým sa nevyklučuje dlhšie funkčné obdobie, pričom funkčné obdobie na dobu neurčitú nevyžaduje, aby sa štatúty prispôbili, pokiaľ sú dôvody odvolania guvernera v súlade s dôvodmi uvedenými v článku 14.2

²⁰ Pozri napríklad stanoviská CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 a CON/2011/106.

štatútu. Vo vnútroštátnych právnych predpisoch, v ktorých sa ustanovuje vek povinného odchodu do dôchodku, by sa malo zabezpečiť, aby dovŕšenie tohto veku nemalo za následok prerušenie minimálnej dĺžky funkčného obdobia stanovenej v článku 14.2 štatútu, ktorý má v prípade guvernéra prednosť pred požiadavkou na povinný odchod do dôchodku.²¹ V prípade zmien a doplnení štatútov NCB by novela mala zaručovať trvanie funkčného obdobia guvernéra a ostatných členov orgánov s rozhodovacími právomocami, ktorí sa zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB.

Dôvody na odvolanie guvernéra

Štatúty NCB musia zaručovať, že guvernéra nemožno odvolať z iných dôvodov ako tých, ktoré ustanovuje článok 14.2 štatútu. Účelom tejto požiadavky je zabrániť orgánom, ktoré guvernéra menujú, najmä vláde a parlamentu, aby guvernéra odvolali na základe vlastného uváženia. Štatúty NCB by mali obsahovať buď dôvody na odvolanie, ktoré sú zlučiteľné s dôvodmi, ktoré ustanovuje článok 14.2 štatútu, alebo by nemali ustanovovať žiadne dôvody na odvolanie (keďže článok 14.2 je priamo uplatniteľný). Guvernéra po tom, ako bol zvolený alebo vymenovaný do funkcie, nemožno odvolať na základe iných podmienok ako tých, ktoré ustanovuje článok 14.2 štatútu, a to ani v prípade, že sa guvernér ešte neujal svojej funkcie.

Zaručenie trvania funkčného obdobia a dôvody na odvolanie členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, iných ako guvernéra, ktorí sa zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB

Personálna nezávislosť by bola ohrozená, ak by sa rovnaké pravidlá na zaručenie trvania funkčného obdobia a dôvody na odvolanie guvernéra nevzťahovali aj na ostatných členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, ktorí sa zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB.²² Viaceré ustanovenia zmluvy a štatútu vyžadujú porovnateľnú záruku trvania funkčného obdobia. Článok 14.2 štatútu neobmedzuje zaručenie trvania funkčného obdobia len na guvernéra, pričom článok 130 zmluvy a článok 7 štatútu sa vzťahujú na „členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami“, a nie menovite na guvernéra. Týka sa to najmä prípadu, keď guvernér je medzi svojimi kolegami s rovnakým hlasovacím právom prvým medzi rovnými, alebo keď sa títo ostatní členovia zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB.

²¹ Pozri odsek 7 stanoviska CON/2012/89.

²² Pozri odsek 8 stanoviska CON/2004/35, odsek 8 stanoviska CON/2005/26, odsek 3.3 stanoviska CON/2006/44, odsek 2.6 stanoviska CON/2006/32 a odseky 2.3 a 2.4 stanoviska CON/2007/6.

Právo na súdne preskúmanie

Členovia orgánov NCB s rozhodovacími právomocami musia mať právo predložiť akékoľvek rozhodnutie o svojom odvolaní na posúdenie nezávislému súdu, aby sa obmedzila politicky motivovaná voľnosť uváženia pri hodnotení dôvodov na ich odvolanie.

V článku 14.2 štatútu sa ustanovuje, že guvernér NCB, ktorý bol odvolaný zo svojej funkcie, môže predložiť takéto rozhodnutie Súdnemu dvoru Európskej únie. Vnútroštátne právne predpisy by mali buď odkazovať na štatút, alebo by nemali obsahovať zmienku o práve predložiť takéto rozhodnutie Súdnemu dvoru Európskej únie (keďže článok 14.2 je priamo uplatniteľný).

Vnútroštátne právne predpisy by mali ustanoviť aj právo na súdne preskúmanie vnútroštátnymi súdmi v prípade rozhodnutia o odvolaní ostatných členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, ktorí sa zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB. Toto právo môže byť ustanovené buď vo všeobecných právnych predpisoch, alebo upravené vo forme osobitného ustanovenia. Aj v prípade, keď je toto právo ustanovené vo všeobecných právnych predpisoch, na zabezpečenie právnej istoty by sa žiadalo, aby bolo takéto právo na súdne preskúmanie osobitne upravené.

Ochrana pred konfliktmi záujmov

Personálna nezávislosť vyžaduje aj zabezpečenie toho, aby medzi povinnosťami členov orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, ktorí sa zúčastňujú na výkone úloh súvisiacich s ESCB, vo vzťahu k ich NCB (a guvernérov vo vzťahu k ECB) a inými funkciami takýchto členov orgánov s rozhodovacími právomocami, nemohol vzniknúť konflikt záujmov, ktorý by mohol ohroziť ich personálnu nezávislosť. Principiálnou záležitosťou je, že členstvo v orgáne s rozhodovacími právomocami, ktorý sa zúčastňuje na výkone úloh súvisiacich s ESCB, je nezlučiteľné s výkonom iných funkcií, ktoré by mohli viesť ku konfliktu záujmov. Členovia orgánov s rozhodovacími právomocami predovšetkým nesmú vykonávať funkciu ani mať záujem, ktorý by mohol ovplyvniť ich činnosti, či už prostredníctvom funkcie v rámci výkonnej alebo zákonodarnej moci štátu, resp. na regionálnej alebo miestnej úrovni verejnej správy, alebo prostredníctvom účasti v podnikateľských subjektoch. Osobitná pozornosť by sa mala venovať tomu, aby sa

zabránilo konfliktom záujmov v prípade členov orgánov s rozhodovacími právomocami, ktorí nezastávajú výkonné funkcie.

FINANČNÁ NEZÁVISLOSŤ

Aj v prípade, ak by bola NCB úplne nezávislá z funkčného, inštitucionálneho a personálneho hľadiska (čo jej zaručuje štatút NCB), jej celková nezávislosť by mohla byť ohrozená, ak by nemohla autonómne používať dostatok finančných zdrojov na plnenie svojho mandátu (t. j. na výkon úloh súvisiacich s ESCB, ktorý od nej vyžaduje zmluva a štatút.)

Členské štáty nesmú dostať svoje NCB do situácie, v ktorej by na výkon ich úloh súvisiacich s ESCB alebo s Eurosystemom nemali dostatok finančných zdrojov. Treba poznamenať, že články 28.1 a 30.4 štatútu umožňujú, aby ECB vyzvala NCB na doplnenie základného imania ECB a na ďalšie prevody do devízových rezerv.²³ V článku 33.2 štatútu sa okrem toho ustanovuje²⁴, že v prípade, ak ECB zaznamená stratu, ktorá nemôže byť v plnej miere započítaná voči všeobecnému rezervnému fondu, Rada guvernérov ECB môže rozhodnúť, že zostávajúca strata sa započíta voči menovému príjmu príslušného finančného roka pomerne a až do výšky súm pridelených jednotlivým NCB. Zásada finančnej nezávislosti znamená, že dodržiavanie týchto ustanovení vyžaduje, aby NCB bola schopná nerušene vykonávať svoje funkcie.

Zásada finančnej nezávislosti okrem toho vyžaduje, aby NCB mala dostatok prostriedkov nielen na výkon svojich úloh súvisiacich s ESCB, ale aj na plnenie svojich vnútroštátnych úloh (t. j. na financovanie svojej administratívy a vlastných činností).

Z vyššie uvedených dôvodov zahŕňa finančná nezávislosť aj požiadavku, aby NCB mala vždy dostačujúci objem kapitálu. Je najmä potrebné vyhýbať sa situáciám, v ktorých čisté imanie NCB nedosahuje po dlhší čas úroveň upísaného základného imania alebo je dokonca záporné, vrátane situácií, v ktorých sa straty prevyšujúce úroveň základného imania a rezerv prenášajú do ďalšieho obdobia. Každá z týchto situácií môže mať negatívny dosah na schopnosť NCB vykonávať svoje úlohy súvisiace s ESCB, ako aj svoje vnútroštátne úlohy. Takáto situácia môže mať navyše vplyv na dôveryhodnosť menovej politiky Eurosystemu. Ak by preto došlo k poklesu čistého imania pod úroveň

²³ Článok 30.4 štatútu sa uplatňuje len v rámci Eurosystemu.

²⁴ Článok 33.2 štatútu sa uplatňuje len v rámci Eurosystemu.

upísaného základného imania alebo ak by čisté imanie dokonca dosiahlo zápornú hodnotu, príslušný členský štát by mal v primeranom časovom období poskytnúť NCB patričný objem kapitálu aspoň na úroveň upísaného základného imania tak, aby sa dosiahol súlad so zásadou finančnej nezávislosti. Vo vzťahu k ECB uznala dôležitosť tejto otázky už Rada, keď prijala rozhodnutie Rady ES č. 1009/2000 z 8. mája 2000 o zvýšení základného kapitálu Európskej centrálnej banky.²⁵ Nariadenie umožňuje Rade guvernérov ECB, aby v budúcnosti rozhodla o skutočnom zvýšení s cieľom udržať primerané základné imanie potrebné na uskutočňovanie operácií ECB²⁶. NCB by mali byť schopné toto rozhodnutie po finančnej stránke zabezpečiť.

Koncepcia finančnej nezávislosti by sa mala hodnotiť z hľadiska toho, či je akákoľvek tretia osoba schopná priamo alebo nepriamo uplatňovať svoj vplyv nielen na úlohy NCB, ale aj na jej schopnosť vykonávať svoj mandát, tak prevádzkovo z hľadiska pracovných síl, ako aj finančne z hľadiska primeraných finančných zdrojov. V tejto súvislosti sú osobitne dôležité nižšie uvedené aspekty finančnej nezávislosti, pričom niektoré z nich sa upresnili len nedávno.²⁷ Ide o charakteristické znaky finančnej nezávislosti v oblastiach, v ktorých sú NCB vo vzťahu k vonkajším vplyvom najviac zraniteľné.

Stanovovanie rozpočtu

Ak by nejaká tretia osoba mala právomoc určovať alebo ovplyvňovať rozpočet NCB, bolo by to nezlučiteľné s finančnou nezávislosťou, s výnimkou prípadov, keď zákon obsahuje ochrannú klauzulu v tom zmysle, že touto právomocou nie sú dotknuté finančné prostriedky potrebné na výkon úloh NCB súvisiacich s ESCB.

Účtovné pravidlá

Účtovníctvo by sa malo viesť podľa všeobecných účtovných pravidiel alebo podľa pravidiel, ktoré určia orgány NCB s rozhodovacími právomocami. Ak sú takéto pravidlá stanovené tretími osobami, musia prinajmenšom zohľadňovať návrhy orgánov NCB s rozhodovacími právomocami.

²⁵ Ú.v. ES L 115, 16.5.2000, s. 1.

²⁶ Rozhodnutie ECB/2010/26 z 13. decembra 2010 o zvýšení základného imania Európskej centrálnej banky (Ú.v. EÚ L 11, 15.1.2011, s. 53).

²⁷ Zásadnými stanoviskami ECB v tejto oblasti sú: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68, a CON/2009/32.

Ročná účtovná závierka by mala byť schválená orgánmi NCB s rozhodovacími právomocami za účasti nezávislých audítorov a môže podliehať následnému schváleniu tretími osobami (napríklad vládou alebo parlamentom). Orgány NCB s rozhodovacími právomocami by mali mať možnosť rozhodovať o výpočte zisku nezávisle a odborne.

Ak činnosť NCB podlieha kontrole štátneho audítorského orgánu alebo podobného orgánu povereného kontrolou využívania verejných financií, rozsah týchto kontrol by sa mal jasne vymedziť právnym rámcom, nemala by ním byť dotknutá činnosť nezávislých externých audítorov NCB²⁸ a podľa zásady inštitucionálnej nezávislosti by mal byť v súlade so zákazom dávať pokyny NCB a jej orgánom s rozhodovacou právomocou a nemal by zasahovať do úloh NCB, ktoré sa týkajú ESCB.²⁹ Štátny audit by sa mal vykonávať apoliticky, nezávisle a čisto profesionálne.

Rozdelenie zisku, základné imanie národných centrálnych bánk a finančné rezervy

Pokiaľ ide o rozdelení zisku, štatúty NCB môžu predpisovať spôsob, ako sa má ich zisk rozdeliť. Ak takéto ustanovenia chýbajú, o rozdelení zisku by mali odborne rozhodovať orgány NCB s rozhodovacími právomocami a toto rozhodnutie by nemalo byť ponechané na voľné uváženie tretích osôb, okrem prípadov, ak výslovná ochranná klauzula stanovuje, že tým nie sú dotknuté finančné prostriedky potrebné na výkon úloh NCB súvisiacich s ESCB, ako aj vnútroštátnych úloh.

Zisk možno odvieť do štátneho rozpočtu až po vyrovnaní prípadnej neuhradenej straty z minulých rokov³⁰ a po vytvorení finančných rezerv, ktoré sa považujú za potrebné na ochranu reálnej hodnoty kapitálu a aktív NCB. Dočasné legislatívne opatrenia alebo legislatívne opatrenia prijaté ad hoc, ktorými sa dávajú NCB pokyny týkajúce sa rozdelenia ich zisku, nie sú prípustné.³¹ Podobne aj zdaňovanie nerealizovaného kapitálového zisku NCB by narušilo zásadu finančnej nezávislosti.³²

Členský štát nesmie NCB uložiť zníženie jej základného imania bez predchádzajúceho súhlasu orgánov NCB s rozhodovacími právomocami, čím sa musí zabezpečiť zachovanie dostatočných finančných prostriedkov na plnenie jej mandátu ako člena ESCB podľa

²⁸ Pozri článok 27.1 štatútu týkajúci sa činnosti nezávislých externých audítorov.

²⁹ Stanoviská CON/2011/9 a CON/2011/53.

³⁰ Stanovisko CON/2009/85.

³¹ Stanovisko CON/2009/26.

³² Stanoviská CON/2009/63 a CON/2009/59.

článku 127 ods. 2 zmluvy a podľa štatútu. Z rovnakého dôvodu by sa mala každá zmena a doplnenie pravidiel o rozdeľovaní zisku NCB navrhovať a malo by sa o nej rozhodovať v spolupráci s NCB, ktorá dokáže najlepšie posúdiť potrebnú úroveň svojich kapitálových rezerv.³³ Pokiaľ ide o finančné rezervy alebo finančné zásoby pre výnimočné prípady, NCB musia mať možnosť nezávisle vytvárať finančné rezervy na ochranu reálnej hodnoty svojho kapitálu a aktív. Členské štáty tiež nemôžu brániť NCB, aby zvyšovali svoje kapitálové rezervy na úroveň, ktorú ako členovia ESCB potrebujú na plnenie svojich úloh.³⁴

Finančná zodpovednosť za orgány dohľadu

Vo väčšine členských štátov sú orgány finančného dohľadu začlenené do NCB. Nie je to problém, ak takéto orgány podliehajú nezávislému rozhodovaniu NCB. Ak však zákon ustanovuje samostatné rozhodovanie takýchto orgánov dohľadu, je dôležité zabezpečiť, aby rozhodnutia prijaté týmito orgánmi neohrozili financovanie NCB ako celku. V takýchto prípadoch by vnútroštátne právne predpisy mali umožniť, aby NCB mala konečnú kontrolu nad všetkými rozhodnutiami orgánov dohľadu, ktoré by mohli ovplyvniť nezávislosť NCB a najmä jej finančnú nezávislosť.

Autonómia v otázkach zamestnávania

Členské štáty nemôžu obmedzovať spôsobilosť NCB zamestnávať a udržať si kvalifikovaných zamestnancov, ktorí sú potrební na nezávislé vykonávanie úloh zverených NCB zmluvou a štatútom. NCB sa taktiež nemôže dostať do postavenia, v ktorom by mala obmedzenú kontrolu nad svojimi zamestnancami alebo by nad nimi nemala žiadnu kontrolu, alebo do postavenia, v ktorom by vláda členského štátu mohla ovplyvňovať politiku NCB v otázkach zamestnávania.³⁵ S cieľom zabezpečiť, aby sa bola NCB nepretržite schopná plniť svoje úlohy nezávisle, o každej zmene a doplnení ustanovení o odmeňovaní členov orgánov NCB s rozhodovacou právomocou a jej zamestnancov by sa malo rozhodnúť v úzkej a účinnej spolupráci s NCB, dôsledne prihliadajúc na jej názory.³⁶ Autonómia v otázkach zamestnávania zahŕňa aj záležitosti týkajúce sa dôchodkov zamestnancov.

³³ Stanoviská CON/2009/83 a CON/2009/53.

³⁴ Stanovisko CON/2009/26.

³⁵ Stanoviská CON/2008/9, CON/2008/10 a CON/2012/89.

³⁶ Hlavnými stanoviskami sú CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2012/6 a CON/2012/86.

Vlastníctvo a majetkové práva

Práva tretích osôb zasahovať do majetku NCB alebo vo vzťahu k tomuto majetku dávať NCB pokyny sú nezlučiteľné so zásadou finančnej nezávislosti.

2.2.4 OCHRANA SLUŽOBNÉHO TAJOMSTVA

Povinnosť zachovávať služobné tajomstvo, ktorú zamestnancom ECB a NCB ukladá článok 37 štatútu, môže viesť k prijatiu podobných ustanovení v štatútoch NCB alebo v právnych predpisoch členských štátov. Prednosť práva EÚ a pravidiel, ktoré sa prijímajú na jeho základe, takisto znamená, že vnútroštátne právne predpisy o prístupe tretích osôb k dokumentom nesmú viesť k porušovaniu režimu ochrany služobného tajomstva ESCB. Prístup štátneho audítorského orgánu alebo podobného orgánu k informáciám a dokumentom NCB musí byť obmedzený a nesmie sa dotýkať režimu ochrany služobného tajomstva ESCB, ktorému podliehajú členovia orgánov NCB s rozhodovacími právomocami a zamestnanci NCB. NCB by mali zabezpečiť, aby tieto orgány dodržiavali služobné tajomstvo týkajúce sa informácií a dokumentov, ktoré im boli sprístupnené, na úrovni zodpovedajúcej úrovni uplatňovanej NCB.

2.2.5 ZÁKAZ MENOVÉHO FINANCOVANIA A ZVÝHODNENÉHO PRÍSTUPU

Z hľadiska zákazu menového financovania a zákazu zvýhodneného prístupu bolo potrebné upraviť vnútroštátne právne predpisy členských štátov, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004 tak, aby boli v súlade s príslušnými ustanoveniami zmluvy a štatútu a nadobudli účinnosť 1. mája 2004, a upraviť vnútroštátne právne predpisy členských štátov, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2007 tak, aby boli v súlade s príslušnými ustanoveniami zmluvy a štatútu a nadobudli účinnosť 1. januára 2007. Švédsko malo vykonať potrebné úpravy tak, aby nadobudli účinnosť 1. januára 1995.

2.2.5.1 ZÁKAZ MENOVÉHO FINANCOVANIA

Zákaz menového financovania je ustanovený v článku 123 ods. 1 zmluvy, ktorým sa zakazuje prečerpávanie účtov či získavanie iného druhu úveru v ECB alebo v NCB členských štátov v prospech inštitúcií, orgánov, úradov alebo agentúr EÚ, ústredných vlád, regionálnych, miestnych alebo iných orgánov verejnej moci, iných subjektov spravovaných verejným právom alebo verejnoprávnych podnikov členských štátov; ako aj priame odkúpenie ich dlhových cenných papierov ECB alebo NCB. Zmluva obsahuje jednu výnimku z tohto zákazu: nevzťahuje sa na úverové inštitúcie vo verejnom

vlastníctve, s ktorými sa v súvislosti so zabezpečením rezerv centrálnymi bankami musí zaobchádzať rovnako ako so súkromnými úverovými inštitúciami (článok 123 ods. 2 zmluvy). Okrem toho ECB a NCB môžu pôsobiť ako fiškálni zástupcovia vyššie uvedených orgánov verejného sektora (článok 21.2 štatútu). Presný rozsah uplatňovania zákazu menového financovania sa bližšie upravuje v nariadení Rady (ES) č. 3603/93 z 13. decembra 1993, ktorým sa stanovujú definície na uplatňovanie zákazov uvedené v článkoch 104 a 104b ods. 1 zmluvy³⁷, z ktorého jasne vyplýva, že zákaz zahŕňa akékoľvek financovanie záväzkov verejného sektora voči tretím osobám.

Zákaz menového financovania má zásadný význam pri zabezpečení toho, aby sa neohrozil hlavný cieľ menovej politiky (t. j. udržiavanie cenovej stability). Financovanie verejného sektora centrálnou bankou navyše znižuje tlak na fiškálnu disciplínu. Preto sa tento zákaz musí vykladať v širšom význame tak, aby sa zabezpečilo jeho dôsledné uplatňovanie, pričom sa zohľadnia iba určité výnimky, ktoré sú uvedené v článku 123 ods. 2 zmluvy a v nariadení (ES) č. 3603/93. Aj keď sa v článku 123 ods. 1 odkazuje na „úvery“, t. j. s povinnosťou splatiť poskytnuté finančné prostriedky, uvedený zákaz sa vzťahuje a fortiori na iné formy financovania, t. j. aj bez povinnosti splatiť poskytnuté finančné prostriedky.

Všeobecný postoj ECB, pokiaľ ide o zlučiteľnosť vnútroštátnych právnych predpisov s týmto zákazom, sa formoval predovšetkým v rámci konzultácií členských štátov s ECB o návrhoch vnútroštátnych právnych predpisov podľa článkov 127 ods. 4 a 282 ods. 5 zmluvy.³⁸

VNÚTROŠTÁTNE PRÁVNE PREDPISY, KTORÝMI SA TRANSPONUJE ZÁKAZ MENOVEHO FINANCOVANIA

Vo všeobecnosti nie je nevyhnutné, aby sa do vnútroštátnych právnych predpisov transponoval článok 123 zmluvy, doplnený o nariadenie (ES) č. 3603/93, keďže oba predpisy sú priamo uplatniteľné. Pokiaľ sú však tieto priamo uplatniteľné predpisy EÚ doslovne transponované do ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, nesmú zužovať rozsah zákazu menového financovania alebo rozširovať rámec výnimiek

³⁷ Ú. v. ES 332, 31. 12. 1993, s. 1. Články 104 a 104b(1) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva sú teraz článkami 123 a 125 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

³⁸ Pozri Konvergenčnú správu z roku 2008, v poznámke pod čiarou 13 na strane 23 je uvedený zoznam zásadných stanovísk EMI a ECB, ktoré boli v tejto oblasti prijaté v období od mája 1995 do marca 2008. Ďalšími zásadnými stanoviskami ECB v tejto oblasti sú: CON/2008/46; CON/2008/80; CON/2009/59 a CON/2010/4.

stanovených právom EÚ. Napríklad vnútroštátne právne predpisy, ktoré stanovujú, že NCB budú financovať finančné záväzky členského štátu voči medzinárodným finančným inštitúciám (iným ako MMF, ako sa ustanovuje v nariadení (ES) č. 3603/93) alebo voči tretím krajinám, sú nezlučiteľné so zákazom menového financovania.

FINANCOVANIE VEREJNÉHO SEKTORA ALEBO ZÁVÄZKOV VEREJNÉHO SEKTORA VOČI TRETÍM OSOBÁM

Vnútroštátne právne predpisy nesmú požadovať, aby NCB financovala výkon funkcií ostatných subjektov verejného sektora alebo záväzky verejného sektora voči tretím osobám. Napríklad vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa NCB oprávňuje alebo sa jej ukladá financovať súdne alebo kvázisúdne orgány, ktoré sú od NCB nezávislé a vykonávajú funkcie štátu, sú nezlučiteľné so zákazom menového financovania. Účast' NCB by sa mala obmedzovať na poskytovanie poradenstva v oblasti financovania verejného sektora alebo záväzkov verejného sektora voči tretím osobám.³⁹ Navyše, z dôvodu zákazu menového financovania nemôže NCB financovať žiadny fond na riešenie krízových situácií alebo systém ochrany vkladov.⁴⁰ NCB nesmie poskytovať členskému štátu žiadne preklenovacie financovanie, aby mu umožnila plniť si povinnosti v oblasti poskytovania štátnych záruk za záväzky bánk.⁴¹ Poskytovanie prostriedkov orgánom dohľadu zo strany NCB však nepredstavuje problém z hľadiska menového financovania, pokiaľ NCB bude financovať výkon legitímnej úlohy finančného dohľadu na základe vnútroštátneho práva ako súčasť svojho mandátu alebo pokiaľ NCB môže prispieť k rozhodovaciemu procesu orgánov dohľadu a tento proces ovplyvniť.⁴² Ani rozdeľovanie zisku centrálnej banky, ktorý nebol v celom rozsahu realizovaný, zaúčtovaný a overený audítorom, nie je zlučiteľné so zákazom menového financovania. Aby sa dodržal zákaz menového financovania, suma odvedená do štátneho rozpočtu podľa platných pravidiel rozdeľovania zisku nemôže byť ani čiastočne uhradená z prostriedkov rezervného základného imania NCB. Preto by pravidlá rozdeľovania zisku nemali mať vplyv na rezervné základné imanie NCB. Ak sa okrem toho aktíva NCB prevedú na štát, musia sa uhradiť v trhovej hodnote a prevod sa musí uskutočniť v tom istom čase ako úhrada.⁴³

³⁹ Stanovisko CON/2012/85.

⁴⁰ Stanoviská CON/2011/103 a CON/2012/22.

⁴¹ Stanovisko CON/2012/4.

⁴² Stanovisko CON/2010/4.

⁴³ Stanoviská CON/2011/91 a CON/2011/99.

Podobne nie je prípustné zasahovať do výkonu iných úloh Eurosystemu, napríklad do správy devízových rezerv prostredníctvom zdaňovania teoretických a nerealizovaných kapitálových ziskov.⁴⁴

PREVZATIE ZÁVÄZKOV VEREJNÉHO SEKTORA

Vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa NCB ukladá prevzatie záväzkov v minulosti nezávislého verejného orgánu z dôvodu vnútroštátnej reorganizácie určitých úloh a povinností (napríklad v súvislosti s prevodom niektorých úloh v oblasti dohľadu na NCB, ktoré v minulosti vykonával štát alebo nezávislé verejné orgány alebo subjekty) bez toho, aby táto NCB bola chránená pred finančnými záväzkami, ktoré vyplývajú z predchádzajúcej činnosti takéhoto orgánu, by boli nezlučiteľné so zákazom menového financovania.

FINANČNÁ PODPORA ÚVEROVÝCH A/ALEBO FINANČNÝCH INŠTITÚCIÍ

Vnútroštátne právne predpisy, ktoré stanovujú, že NCB môže nezávisle a na základe vlastného uváženia poskytovať finančné prostriedky úverovým inštitúciám inak ako v súvislosti s úlohami centrálného bankovníctva (ako sú napríklad operácie menovej politiky, operácie v rámci platobných systémov alebo operácie na dočasnú podporu likvidity), najmä podporovať insolventné úverové a/alebo iné finančné inštitúcie, by boli nezlučiteľné so zákazom menového financovania.

Platí to najmä v prípade podpory insolventných úverových inštitúcií. Dôvodom je, že financovaním insolventnej úverovej inštitúcie by na seba NCB preberala úlohu štátu. Rovnaké obavy by vznikali, ak by Eurosystem financoval úverovú inštitúciu, ktorá bola rekapitalizovaná s cieľom obnovy jej platobnej schopnosti, a to priamym umiestnením dlhových nástrojov vydávaných štátom v prípade, že neexistujú alternatívne zdroje financovania na trhu (ďalej len „rekapitalizačné dlhopisy“), a ak by sa takéto dlhopisy mali používať ako zábezpeka. V takomto prípade štátnej rekapitalizácie úverovej inštitúcie prostredníctvom priameho umiestnenia rekapitalizačných dlhopisov by následné použitie rekapitalizačných dlhopisov ako zábezpeky v operáciách centrálnej banky na podporu likvidity prispelo k obavám z hľadiska zákazu menového financovania.⁴⁵

⁴⁴ Stanovisko CON/2009/63.

⁴⁵ Stanoviská CON/2012/50, CON/2012/64 a CON/2012/71.

Pomoc v podobe núdzovej likvidity, ktorú NCB poskytuje nezávisle a na základe vlastného uváženia solventnej úverovej inštitúcii na základe zábezpeky v podobe štátnej záruky, musí spĺňať tieto kritériá: i) musí sa zabezpečiť, aby bol úver poskytnutý zo strany NCB čo najskôr splatný, ii) musia byť ohrozené aspekty systémovej stability, iii) nesmú existovať pochybnosti o platnosti a vymožitelnosti štátnej záruky z hľadiska príslušného vnútroštátneho práva a iv) nesmú existovať pochybnosti o ekonomickej primeranosti štátnej záruky, ktorá by sa mala vzťahovať tak na istinu úveru, ako aj na úroky z neho plynúce.⁴⁶

Malo by sa preto zvážiť vloženie odkazov na článok 123 zmluvy do vnútroštátnych právnych predpisov.

FINANČNÁ PODPORA SYSTÉMOV OCHRANY VKLADOV A SYSTÉMOV NÁHRAD PRE INVESTOROV

Smernica o systémoch ochrany vkladov⁴⁷ a smernica o systémoch náhrad pre investorov⁴⁸ ustanovujú, že náklady na financovanie systémov ochrany vkladov a systémov náhrad pre investorov musia niesť samotné úverové inštitúcie, resp. investičné spoločnosti. Vnútroštátne právne predpisy, ktoré by ustanovovali, že NCB budú financovať vnútroštátny systém ochrany vkladov za úverové inštitúcie alebo vnútroštátny systém náhrad pre investorov za investičné spoločnosti, by boli zlučiteľné so zákazom menového financovania len vtedy, ak by takéto financovanie malo krátkodobý charakter, riešili by sa ním naliehavé situácie, boli by ohrozené aspekty systémovej stability a rozhodnutia by boli ponechané na voľné uváženie NCB. Malo by sa preto zvážiť vloženie odkazov na článok 123 zmluvy do vnútroštátnych právnych predpisov. Pri rozhodovaní o poskytnutí úveru na základe voľnej úvahy musí NCB zabezpečiť, aby na seba de facto neprebrala úlohu štátu.⁴⁹ Podpora systému ochrany vkladov centrálnou bankou by predovšetkým nemala mať charakter systematického predfinancovania.⁵⁰

V súlade so zákazom menového financovania nesmie NCB financovať žiadny fond na riešenie krízových situácií. Ak je NCB orgánom na riešenie krízových situácií, v žiadnom

⁴⁶ Stanovisko CON/2012/4 poznámka pod čiarou 42, v ktorej sa odkazuje na ďalšie relevantné stanoviská v tejto oblasti.

⁴⁷ Bod odôvodnenia 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/19/ES z 30. mája 1994 o systémoch ochrany vkladov (Ú. v. ES L 135, 31.5.1994, s. 5).

⁴⁸ Bod odôvodnenia 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/9/ES z 3. marca 1997 o systémoch náhrad pre investorov (Ú. v. ES L 84, 26.3.1997, s. 22).

⁴⁹ Stanovisko CON/2011/83.

⁵⁰ Stanovisko CON/2011/84.

prípade by na seba nemala preberať záväzky alebo financovať záväzky preklenovacej inštitúcie alebo subjektu pre správu aktív.⁵¹

FUNKCIA FIŠKÁLNEHO ZÁSTUPCU

Článok 21.2 štatútu ustanovuje, že „ECB a národné centrálné banky môžu pôsobiť ako finanční zástupcovia v prospech „inštitúcií, orgánov, úradov alebo agentúr Únie, ústredných vlád, iných orgánov štátnej, regionálnej a miestnej správy, iných orgánov podnikov spravovaných verejným právom členských štátov“. Účelom článku 21.2 štatútu je umožniť NCB, aby po prenose právomoci v oblasti menovej politiky na Eurosystem pokračovali v poskytovaní služby fiškálneho zástupcu, ktorú tradične poskytujú centrálné banky vládám a iným verejným subjektom bez toho, aby automaticky porušili zákaz menového financovania. Nariadenie (ES) č. 3603/93 ustanovuje tieto výslovné a presne koncipované výnimky zo zákazu menového financovania, ktoré sa týkajú funkcie fiškálneho zástupcu: i) denné úvery v prospech verejného sektora sú povolené, ak sa obmedzujú na jeden deň a ak nie je možné predĺženie;⁵² ii) vykonanie platby v prospech účtu verejného sektora predtým, ako sa zaúčtuje na ťarchu banky, ktorá šek prepláca, je povolené, ak od prijatia šeku uplynulo pevne stanovené obdobie, ktoré zodpovedá zvyčajnému obdobiu pre inkaso šekov centrálnou bankou príslušného členského štátu za predpokladu, že akékoľvek nezinkasované šeky v obeh, ktoré môžu vzniknúť, sú výnimočné, sú vystavené na nízku sumu a vyrovnajú sa za krátke obdobie⁵³ a iii) držba mincí emitovaných verejným sektorom a zaradených do aktív verejného sektora je povolená, ak suma týchto aktív neprekročí 10 % mincí v obeh.⁵⁴

Vnútroštátne právne predpisy upravujúce funkciu fiškálneho zástupcu by mali byť v súlade s právom EÚ vo všeobecnosti a konkrétne so zákazom menového financovania. S ohľadom na skutočnosť, že poskytovanie služieb fiškálneho zástupcu je v článku 21.2 štatútu výslovne uznané za legitímnu funkciu, ktorú tradične vykonávajú NCB, poskytovanie služieb fiškálneho zástupcu centrálnymi bankami je v súlade so zákazom menového financovania, pokiaľ sa takéto služby poskytujú v rámci výkonu funkcie fiškálneho zástupcu a nepredstavujú financovanie záväzkov verejného sektora vo vzťahu k tretím osobám alebo poskytovanie úverov verejnemu sektoru, s výnimkami úzko

⁵¹ Stanoviská CON/2012/99 a CON/2011/103.

⁵² Pozri článok 4 nariadenia (ES) č. 3603/93.

⁵³ Pozri článok 5 nariadenia (ES) č. 3603/93.

⁵⁴ Pozri článok 6 nariadenia (ES) č. 3603/93.

vymedzenými v nariadení (ES) č. 3603/93.⁵⁵ Vnútroštátne právne predpisy, ktoré umožňujú NCB spravovať vládne vklady a viesť vládne účty nie sú v súvislosti s otázkou dodržania zákazu menového financovania problematické, pokiaľ neumožňujú poskytnutie úveru, vrátane denného prečerpania. Obavy týkajúce sa súladu so zákazom menového financovania by však vznikli, ak by napríklad vnútroštátne právne predpisy umožňovali úročenie vkladov alebo zostatkov bežných účtov nad trhovými hodnotami a nie na ich úrovni alebo pod ich úrovňou. Úročenie nad trhovými hodnotami fakticky predstavuje úver, čo je v rozpore s cieľom zákazu menového financovania a mohlo by preto narušiť ciele zákazu. Pre každé úročenie účtu je podstatné, aby zohľadňovalo parametre trhu a je obzvlášť dôležité viazať úrokovú mieru vkladov na ich splatnosť.⁵⁶ Navyše, bezodplatné poskytovanie služieb fiškálneho zástupcu zo strany NCB nevyvoláva obavy z menového financovania, pokiaľ sú tieto služby službami fiškálneho zástupcu.⁵⁷

2.2.5.2 ZÁKAZ ZVÝHODNENÉHO PRÍSTUPU

NCB ako verejné orgány nesmú prijímať opatrenia, ktoré verejnému sektoru poskytujú zvýhodnený prístup k finančným inštitúciám, ak takéto opatrenia nie sú založené na dôvodoch obozretnosti. Okrem toho pravidlá pre mobilizáciu alebo založenie dlhových cenných papierov, ktoré prijímajú NCB, sa nesmú použiť ako prostriedok na obchádzanie zákazu zvýhodneného prístupu.⁵⁸ Právne predpisy členských štátov v tejto oblasti nesmú zakladať takýto zvýhodnený prístup.

Táto správa sa zameriava na zlučiteľnosť vnútroštátnych právnych predpisov alebo pravidiel prijatých NCB a štátov NCB so zákazom zvýhodneného prístupu ustanoveným v zmluve. Touto správou však nie je dotknuté hodnotenie, či zákony, iné právne predpisy, pravidlá alebo správne opatrenia v členských štátoch neslúžia pod zámienkou obozretnosti ako prostriedok na obchádzanie zákazu zvýhodneného prístupu. Takéto hodnotenie je nad rámec tejto správy.

⁵⁵ Stanoviská CON/2009/23, CON/2009/67 a CON/2012/9.

⁵⁶ Pozri okrem iného stanoviská CON/2010/54 a CON/2010/55.

⁵⁷ Stanovisko CON/2012/9.

⁵⁸ Pozri článok 3 ods. 2 a bod odôvodnenia 10 nariadenia Rady (ES) č. 3604/93 z 13. decembra 1993, ktorým sa stanovujú definície na uplatňovanie zákazu zvýhodneného prístupu, uvedeného v článku 104a [teraz článok 124] zmluvy (Ú. v. ES L 332, 31.12.1993, s. 4).

2.2.6 JEDNOTNÁ PÍ SOMNÁ PODOBA NÁZVU EURO

V článku 3 ods. 4 Zmluvy o Európskej únii sa ustanovuje, že „Únia vytvorí hospodársku a menovú úniu, ktorej menou je euro“. V textoch zmlúv vo všetkých úradných jazykoch, ktoré používajú latinskú abecedu, sa euro v prvom páde jednotného čísla konzistentne vyjadruje ako „euro“. V texte písanom v gréckej abecede sa euro píše ako „ευρώ“ a v cyrilike sa euro píše ako „евро“⁵⁹. V súlade s tým z nariadenia Rady (ES) č. 974/98 z 3. mája 1998 o zavedení eura⁶⁰ jasne vyplýva, že názov jednotnej meny musí byť rovnaký vo všetkých úradných jazykoch EÚ, zohľadňujúc existenciu rôznych abecied. Zmluvy teda vyžadujú, aby sa slovo „euro“ písalo v prvom páde jednotného čísla vo všetkých právnych predpisoch EÚ a vo všetkých vnútroštátnych právnych predpisoch jednotným spôsobom, pričom sa prihliada na existenciu rôznych abecied.

Vzhľadom na výlučnú právomoc EÚ určiť názov jednotnej meny sú akékoľvek odchýlky od tohto pravidla nezlučiteľné so zmluvami a mali by sa odstrániť. Aj keď táto zásada platí pre všetky druhy vnútroštátnych právnych predpisov, hodnotenie uvedené v príslušnej kapitole o krajine sa zameriava na štatút NCB a právne predpisy týkajúce sa názvu jednotnej meny v Lotyšsku.

2.2.7 PRÁVNA INTEGRÁCIA NCB DO EUROSYSTÉMU

Ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov (najmä štatútov NCB, ale aj ostatných právnych predpisov), ktoré by bránili výkonu úloh súvisiacich s Eurosystemom alebo plneniu rozhodnutí ECB, sú nezlučiteľné s efektívnym fungovaním Eurosystemu hneď, ako dotknutý členský štát prijme euro. Je preto potrebné upraviť vnútroštátne právne predpisy tak, aby sa zabezpečila ich zlučiteľnosť so zmluvou a štatútom, pokiaľ ide o úlohy súvisiace s Eurosystemom. Na dosiahnutie súladu s článkom 131 zmluvy bolo potrebné upraviť vnútroštátne právne predpisy tak, aby sa zabezpečila ich zlučiteľnosť ku dňu zriadenia ESCB (v prípade Švédska) a k 1. máju 2004 a 1. januáru 2007 (v prípade členských štátov, ktoré vstúpili do EÚ k týmto dátumom). Záonné požiadavky týkajúce

⁵⁹ Vo „Vyhlásení Lotyšskej republiky, Maďarskej republiky a Maltskej republiky o spôsobe písania názvu jednotnej meny v zmluvách“, ktoré je prílohou zmlúv, sa uvádza: „Bez toho, aby bol dotknutý jednotný spôsob písania názvu jednotnej meny Európskej únie uvedenej v zmluvách, ktorý je uvedený na bankovkách a minciach, Lotyšsko, Maďarsko a Malta vyhlasujú, že spôsob písania názvu jednotnej meny vrátane jeho odvodených tvarov, ktoré sa uplatňujú v celom lotyšskom, maďarskom a maltskom znení zmlúv, nemá účinok na existujúce pravidlá o lotyšskom, maďarskom a maltskom jazyku.“

⁶⁰ Ú. v. ES L 139, 11.5.1998, s. 1.

sa úplnej právnej integrácie NCB do Eurosystemu však musia nadobudnúť účinnosť až okamihom, keď sa táto úplná integrácia stane účinnou, t. j. dňom, keď príslušný členský štát, pre ktorý platí výnimka, prijme euro.

V tejto správe sa hodnotia tie hlavné oblasti, v ktorých by zákonné ustanovenia mohli byť prekážkou súladu NCB s požiadavkami Eurosystemu. Patria sem ustanovenia, ktoré môžu brániť NCB zúčastňovať sa na uskutočňovaní jednotnej menovej politiky vymedzenej orgánmi ECB s rozhodovacími právomocami alebo prekážať guvernérovi v plnení jeho povinností člena Rady guvernérov ECB, alebo ktoré nerešpektujú výsady ECB. Rozlišujú sa ciele hospodárskej politiky, úlohy, finančné ustanovenia, kurzová politika a medzinárodná spolupráca. Nakoniec sa uvádzajú ostatné oblasti, v ktorých môže byť potrebné prispôsobiť štatúty NCB.

2.2.7.1 CIELE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Úplná integrácia NCB do Eurosystemu si vyžaduje, aby ciele stanovené v jej štatúte boli zlučiteľné s cieľmi ESCB, ktoré ustanovuje článok 2 štatútu. Okrem iného to znamená, že je potrebné prispôsobiť ciele stanovené v štatúte, ktoré majú „národnú príchuť“, napríklad ak ustanovenia štatútu obsahujú povinnosť uskutočňovať menovú politiku v rámci všeobecnej hospodárskej politiky príslušného členského štátu. Navyše, druhotné ciele NCB musia byť v súlade s povinnosťou podporovať všeobecné hospodárske politiky v rámci EÚ s cieľom prispievať k dosahovaniu cieľov EÚ uvedených v článku 3 Zmluvy o Európskej únii, ktorá je sama o sebe cieľom bez toho, aby bolo dotknuté udržanie cenovej stability.⁶¹

2.2.7.2 ÚLOHY

Úlohy NCB členského štátu, ktorého menou je euro, sú vzhľadom na postavenie tejto NCB ako neoddeliteľnej súčasti Eurosystemu dané najmä zmluvou a štatútom. Na zabezpečenie súladu s článkom 131 zmluvy je potrebné porovnať ustanovenia o úlohách v štatútoch NCB s príslušnými ustanoveniami zmluvy a štatútu a odstrániť prípadné nezrovnalosti⁶². Týka sa to každého ustanovenia, ktoré by po prijatí eura a integrácii do Eurosystemu vytváralo prekážku pri výkone úloh súvisiacich s ESCB, a najmä ustanovení, ktoré by nerešpektovali právomoci ESCB podľa kapitoly IV Štatútu.

⁶¹ Stanoviská CON/2010/30 a CON/2010/48.

⁶² Pozri najmä články 127 a 128 zmluvy a články 3 až 6 a 16 štatútu.

Vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa menovej politiky musia uznať, že menová politika EÚ sa má uskutočňovať prostredníctvom Eurosystému.⁶³ Štatúty NCB môžu obsahovať ustanovenia o nástrojoch menovej politiky. Tieto ustanovenia by mali byť porovnateľné s ustanoveniami zmluvy a štatútu a prípadné nezrovnalosti sa musia odstrániť tak, aby sa zabezpečil súlad s článkom 131 zmluvy.

V súvislosti s nedávnymi vnútroštátnymi návrhmi právnych predpisov, ktoré boli reakciou na problémy na finančných trhoch, ECB zdôraznila, že je potrebné vyhnúť sa každému narušeniu národných segmentov peňažného trhu eurozóny, keďže by to mohlo brániť uskutočňovaniu jednotnej menovej politiky. Týka sa to najmä predĺženia platnosti štátnych záruk za medzibankové vklady.⁶⁴

Členské štáty musia zabezpečiť, aby vnútroštátne legislatívne opatrenia na odstránenie problémov podnikateľských subjektov s likviditou, napríklad opatrenia týkajúce sa ich dlhov voči finančným inštitúciám, nemali negatívny vplyv na likviditu trhu. Tieto opatrenia predovšetkým nesmú byť v rozpore so zásadou otvoreného trhového hospodárstva, ako sa uvádza v článku 3 Zmluvy o Európskej únii, lebo by to mohlo narušiť tok úverov, podstatne ovplyvniť stabilitu finančných inštitúcií a trhov a v dôsledku toho ovplyvniť plnenie úloh Eurosystému.⁶⁵

Vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa NCB udeľuje výlučné právo vydávať bankovky, musia uznať, že po prijatí eura má Rada guvernérov ECB výlučné právo povoľovať vydávanie eurobankoviek podľa článku 128 ods. 1 zmluvy a článku 16 štatútu, kým právo vydávať eurobankovky patrí ECB a NCB. Vnútroštátne právne predpisy, ktoré vláde umožňujú ovplyvňovať záležitosti, ako napríklad nominálnu hodnotu, výrobu, objem alebo sťahovanie eurobankoviek z obehu, sa takisto musia buď zrušiť, alebo sa musí uznať právomoc ECB v oblasti eurobankoviek podľa ustanovení zmluvy a štatútu. Bez ohľadu na to, ako sú medzi vládami a NCB rozdelené právomoci v oblasti mincí, musia príslušné ustanovenia uznať, že po prijatí eura právomoc schvaľovať objem emisií euromincí patrí ECB. Členský štát nemôže považovať obeživo svojej NCB za dlh voči vláde tohto štátu, inak by bola koncepcia jednotnej meny zmarená a bolo by to v rozpore s požiadavkami na právnu integráciu do Eurosystému.⁶⁶

⁶³ Prvá zarážka článku 127 ods. 2 zmluvy.

⁶⁴ Stanoviská CON/2009/99 a CON/2011/79.

⁶⁵ Stanovisko CON/2010/8.

⁶⁶ Stanovisko CON/2008/34.

Pokiaľ ide o správu devízových rezerv⁶⁷, zmluvu porušuje každý členský štát, ktorý prijal euro a ktorý neprevádza svoje oficiálne devízové rezervy⁶⁸ do vlastnej NCB. Okrem toho akékoľvek právo tretích osôb – napríklad vlády alebo parlamentu – ovplyvňovať rozhodnutia NCB v oblasti správy oficiálnych devízových rezerv by bolo nezlučiteľné s treťou zarážkou článku 127 ods. 2 zmluvy. NCB sú ďalej povinné poskytnúť ECB devízové rezervy pomerne k svojmu podielu na upísanom základnom imaní ECB. To znamená, že nesmú existovať žiadne právne prekážky pre prevod devízových rezerv NCB do ECB.

2.2.7.3 FINANČNÉ USTANOVENIA

Finančné ustanovenia v štatúte obsahujú pravidlá týkajúce sa účtovníctva,⁶⁹ auditu,⁷⁰ upisovania základného imania,⁷¹ prevodu devízových rezerv⁷² a rozdeľovania menového príjmu⁷³. NCB musia byť schopné plniť si svoje povinnosti, ktoré pre ne z týchto ustanovení vyplývajú, a preto sa všetky nezlučiteľné vnútroštátne ustanovenia musia zrušiť.

2.2.7.4 KURZOVÁ POLITIKA

Vnútroštátne právne predpisy členského štátu, pre ktorý platí výnimka, môžu ustanovovať, že za kurzovú politiku daného členského štátu zodpovedá vláda a NCB sa zveruje konzultačná a/alebo výkonná úloha. Avšak v okamihu, keď členský štát prijme euro, tieto právne predpisy musia zohľadňovať skutočnosť, že zodpovednosť za kurzovú politiku eurozóny v súlade s článkami 138 a 219 zmluvy prechádza na EÚ.

2.2.7.5 MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Pre prijatie eura musia byť vnútroštátne právne predpisy zlučiteľné s článkom 6.1 štatútu, ktorý ustanovuje, že o zastupovaní ESCB v oblasti medzinárodnej spolupráce týkajúcej sa úloh, ktorými je poverený Eurosystem, rozhoduje ECB. Vnútroštátne právne predpisy, ktoré NCB umožňujú zúčastňovať sa na činnosti medzinárodných menových inštitúcií, musia podmieniť takúto účasť súhlasom ECB (článok 6.2 štatútu).

⁶⁷ Tretia zarážka článku 127 ods. 2 zmluvy.

⁶⁸ S výnimkou hotovostných devízových aktív, ktoré si vlády členských štátov smú ponechať podľa článku 127 ods. 3 zmluvy.

⁶⁹ Článok 26 štatútu.

⁷⁰ Článok 27 štatútu.

⁷¹ Článok 28 štatútu.

⁷² Článok 30 štatútu.

⁷³ Článok 32 štatútu.

2.2.7.6 RÔZNE

Okrem vyššie uvedených otázok existujú v niektorých členských štátoch aj iné oblasti, v ktorých je potrebné upraviť vnútroštátne právne predpisy (napríklad v oblasti platobných a zúčtovacích systémov a výmeny informácií).

3 ZHRNUTIE ZA LOTYŠSKO

V referenčnom období od mája 2012 do apríla 2013 dosiahla priemerná dvanásťmesačná miera inflácie HICP v Lotyšsku 1,3 %, čo je výrazne pod referenčnou hodnotou 2,7 % stanovenou pre kritérium cenovej stability.

Pri spätnom pohľade na dlhšie obdobie pozorujeme, že inflácia spotrebiteľských cien v Lotyšsku bola veľmi volatilná: v posledných desiatich rokoch sa pohybovala medzi ročnými priemermi -1,2 % až 15,3 %. Po vstupe Lotyšska do EÚ v roku 2004 sa inflácia zvýšila a niekoľko rokov sa pohybovala na úrovni medzi 6 % a 7 %, pričom v rokoch 2007 a 2008 prudko vzrástla. Najmä v rokoch konjunktúry v druhej polovici desaťročia vykazovalo lotyšské hospodárstvo stále viac znakov závažného prehriatia a narastajúcich makroekonomických nerovnováh. Keďže sa takýto makroekonomický vývoj ukázal ako neudržateľný, lotyšské hospodárstvo zaznamenalo v roku 2008 hlbokú krízu. V tom istom roku dosiahla inflácia meraná HICP svoju najvyššiu priemernú ročnú mieru na úrovni 15,3 %, potom sa však výrazne znížila. Spotrebiteľské ceny a najmä jednotkové náklady práce poklesli, čo krajine pomohlo opäť získať cenovú a nákladovú konkurencieschopnosť. Tento pokles sa ukončil v priebehu roka 2010, keď sa makroekonomická situácia ustálila a jednotkové náklady práce sa začali opäť postupne zvyšovať. Vývoj v oblasti inflácie bol za posledné roky ovplyvňovaný hlavne výkyvmi globálnych cien komodít a zmenami nepriamych daní a regulovaných cien. Pokiaľ ide o nedávny vývoj, medziročná miera inflácie HICP začiatkom roka 2013 naďalej klesala a v apríli dosahovala -0,4 %, pričom v polovici roka 2011 kulminovala na hodnote 4,8 %. V tomto poklese sa však odrážal vplyv nižšej miery DPH od júla 2012 (o jeden percentuálny bod na 21 %) a nižší nárast regulovaných cien od januára 2013 (nižší nárast odráža aj pokles cien komodít).

Podľa posledných dostupných prognóz významných medzinárodných inštitúcií by sa mala inflácia v rokoch 2013 až 2014 zvýšiť a dosiahnuť 1,4 % až 1,8 % v roku 2013 a 2,1 % až 2,7 % v roku 2014. Na rok 2014 sú tieto prognózy vyššie ako priemerná očakávaná inflácia eurozóny. Prognózy inflácie na nadchádzajúce roky sú spojené s rizikom vyššieho rastu cien vyplývajúceho predovšetkým z možného vyššieho rastu cien komodít a vyššieho než očakávaného rastu mzdových nákladov.

Pokiaľ ide o ďalší vývoj, vzhľadom na obmedzené možnosti menovej politiky dané prostredím, ktoré sa vyznačuje malým priestorom pre flexibilitu nominálneho výmenného kurzu, bude v Lotyšsku v strednodobom horizonte náročné udržať nízku mieru inflácie. Skúsenosť z obdobia konjunktúry v rokoch 2005 až 2007 ukazuje, že môže byť ťažké riadiť domáce cenové tlaky a vyhýbať sa obnovenému hospodárskemu oživeniu. Zníženie konkurencieschopnosti v minulosti zároveň zmierni rast, čo by mohlo v najbližších rokoch trochu oslabiť aj inflačné tlaky. V každom prípade proces dobiehania pravdepodobne v strednodobom horizonte spôsobí zvýšenie inflačného diferenciálu medzi Lotyšskom a eurozónou, keďže HDP na obyvateľa a úroveň cien sú v Lotyšsku stále nižšie ako v eurozóne. Presný rozsah vplyvu tohto procesu na infláciu je však ťažké posúdiť. Celkovo sa v rámci procesu hospodárskej konvergenie nedá vylúčiť, že sa znovu môže objaviť významný tlak na strane dopytu. Vzhľadom na nedostatočnú flexibilitu nominálneho výmenného kurzu a obmedzenia alternatívnych proticyklických nástrojov politiky môže byť ťažké zabrániť opätovnému vytváraniu makroekonomických nerovnováh vrátane vysokej miery inflácie.

Celkovo možno konštatovať, že priemerná dvanásťmesačná miera inflácie HICP v Lotyšsku je v súčasnosti výrazne pod hranicou referenčnej hodnoty. Existujú však obavy týkajúce sa udržateľnosti inflačnej konvergenie.

Na Lotyšsko sa v čase dokončenia tejto správy vzťahuje rozhodnutie Rady EÚ o existencii nadmerného deficitu s termínom na jeho korekciu v roku 2012. V referenčnom roku 2012 bol deficit rozpočtu verejných financií na úrovni 1,2 % HDP, t. j. výrazne pod referenčnou hodnotou 3 %. Pomer hrubého dlhu verejných financií k HDP bol na úrovni 40,7 %, t. j. pod referenčnou hodnotou 60 %. Podľa prognóz Európskej komisie má rozpočtový deficit v roku 2013 zostať nezmenený na úrovni 1,2 % a pomer dlhu verejných financií má vzrásť na 43,2 %. Pokiaľ ide o ostatné fiškálne faktory, pomer deficitu v roku 2012 neprekročil pomer verejných investícií k HDP. Lotyšsko musí zabezpečiť pokrok v oblasti fiškálnej konsolidácie v súlade s požiadavkami preventívnej zložky Paktu stability a rastu v roku 2013 a v neskoršom období, pričom sa musí pevne držať nedávno prijatého zákona o fiškálnej disciplíne.

Lotyšský lats je súčasťou mechanizmu ERM II od 2. mája 2005 so štandardným flukтуаčným pásmom $\pm 15\%$. V čase vstupu do mechanizmu ERM II lotyšské orgány prijali jednostranný záväzok zachovať výmenný kurz latsa vo flukтуаčnom pásme $\pm 1\%$ okolo centrálnej parity, z čoho pre ECB nevyplývajú žiadne dodatočné povinnosti.

V sledovanom dvojročnom období od 17. mája 2011 do 16. mája 2013 sa lats pohyboval v blízkosti svojej centrálnej parity. Maximálna horná odchýlka ako aj maximálna dolná odchýlka výmenného kurzu oproti centrálnej parite ERM II predstavovala 1,0 %. V období od konca roka 2008 do januára 2012 prebiehal program medzinárodnej finančnej pomoci EÚ a MMF v objeme 7,5 miliardy EUR. Od konca roka 2008 do konca roka 2010 lotyšské orgány v rámci tejto pomoci čerpali celkovú sumu vo výške 4,5 miliardy EUR, čím sa podarilo znížiť ohrozenosť finančného systému a prispieť k zmierneniu tlakov na výmenný kurz. Počas dvojročného referenčného obdobia od 17. mája 2011 do 16. mája 2013 lotyšské orgány zvyšné finančné prostriedky v objeme 3 miliárd EUR nečerpali a dlh voči MMF splatili pred termínom splatnosti. Keďže však medzinárodná finančná pomoc prispela aj k zmierneniu rizík spojených so slabými stránkami finančného systému, mohla prispieť aj k zmierneniu rizika tlakov na výmenný kurz. Volatilita výmenného kurzu lotyšského latsa voči euru, meraná anualizovanou štandardnou odchýlkou denných percentuálnych zmien, bola v sledovanom období väčšinou na veľmi nízkej úrovni. Rozdiely medzi krátkodobými úrokovými mierami a trojmesačnou úrokovou mierou EURIBOR boli počas roka 2011 záporné a potom sa zvýšili na veľmi nízke kladné úrovne. V dlhodobejšom kontexte sa v apríli 2013 reálny efektívny výmenný kurz lotyšského latsa a jeho reálny bilaterálny výmenný kurz voči euru pohybovali relatívne blízko k zodpovedajúcim desaťročným historickým priemerom. Pre Lotyšsko boli v rokoch 2006 a 2007 charakteristické veľmi vysoké deficity bežného a kapitálového účtu platobnej bilancie na úrovni vyššej ako 20 % HDP. Po výraznom oslabení domáceho dopytu, ktorý viedol k poklesu dovozu, ako aj po zvýšení konkurencieschopnosti a významnom oživení vývozu sa deficit v roku 2009 výrazne znížil a bežný a kapitálový účet zaznamenali veľmi vysoký prebytok na úrovni 11,1 % HDP. Táto dramatická zmena odzrkadľovala výrazný pokles deficitu tovarov a v menšej miere nárast prebytkov v oblasti služieb a prevodov, ako aj dočasné zlepšenie bilancie výnosov. Tento prebytok sa následne znížil na úroveň 0,0 % v roku 2011 a na 1,3 % v roku 2012, čo bolo prejavom oživenia domáceho dopytu, najmä investícií, a výrazného rastu dovozu, ktorý predbehol nárast vývozu. Čistá medzinárodná investičná pozícia krajiny sa až do prepuknutia krízy výrazne zhoršovala, a to z úrovne -43,8 % HDP v roku 2003 na -82,7 % v roku 2009, následne sa však v roku 2012 zlepšila na -65,1 %. Skutočnosť, že čisté zahraničné záväzky sú stále veľmi vysoké, poukazuje na dôležitosť fiškálnych a štrukturálnych politík na podporu vonkajšej udržateľnosti.

V referenčnom období od mája 2012 do apríla 2013 dosahovala priemerná úroveň dlhodobých úrokových mier hodnotu 3,8 %, čo je výrazne pod referenčnou hodnotou 5,5 % pre konvergenčné kritérium úrokových mier. Počas referenčného obdobia došlo k zníženiu dlhodobých úrokových mier, a to vzhľadom na zlepšenie makroekonomických podmienok a stavu verejných financií, zlepšenie úverových ratingov a (najmä v druhej polovici roka 2012) zlepšenie situácie na globálnych finančných trhoch. Dlhodobé úrokové miery sa na konci referenčného obdobia pohybovali na úrovni 3,2 %, čiže o 0,3 percentuálneho bodu vyššie ako priemer eurozóny (a o 1,6 percentuálneho bodu vyššie ako dlhodobý výnos štátnych dlhopisov eurozóny s ratingom AAA).

Hoci Lotyšsko vo všeobecnosti spĺňa referenčné hodnoty konvergenčných kritérií, existujú obavy, pokiaľ ide o dlhodobú udržateľnosť jeho hospodárskej konvergenzie. Lotyšsko v minulosti zaznamenalo obdobia výrazného rastu a výrazného poklesu a vysokú makroekonomickú volatilitu, čo sa okrem iného odrazilo aj na domácich cenách a dlhodobých úrokových mierach. Lotyšsko nedávno zaviedlo viacero opatrení na posilnenie domáceho rámca proticyklických politík. Vstup do menovej únie znamená, že sa krajina vzdáva menových a kurzových nástrojov, a zároveň sa kladie väčší dôraz na vnútornú flexibilitu a odolnosť. Hospodárska udržateľnosť je teda podmienená neustálou ochotou, tak na strane verejných orgánov ako aj širokej verejnosti, prispôbovať sa a zavádzať nevyhnutné reformy a opatrenia na zabezpečenie makroekonomickej stability a konkurencieschopnosti hospodárstva.

Dosiahnutie a udržanie priaznivého prostredia pre udržateľnú konvergenciu si v Lotyšsku vyžaduje výkon hospodárskej politiky zameranej na celkovú makroekonomickú stabilitu vrátane udržateľnej cenovej stability. Pokiaľ ide o makroekonomické nerovnováhy, Európska komisia v správach o mechanizme varovania v rokoch 2012 a 2013 Lotyšsko nevybrala na hĺbkové preskúmanie. Vzhľadom na obmedzený manévrovací priestor menovej politiky z dôvodu nedostatočnej flexibility nominálneho výmenného kurzu je zároveň nevyhnutné, aby ostatné oblasti politiky poskytovali ekonomike potrebné prostriedky na to, aby sa mohla vyrovnávať so špecifickými šokmi a dokázala predchádzať opätovnej akumulácii makroekonomických nerovnováh. Lotyšské orgány by preto mali popri opatreniach zavedených od roku 2009 uvažovať o ďalších spôsoboch posilnenia alternatívnych proticyklických nástrojov, ktoré majú k dispozícii. Pokrok v ďalej uvedených oblastiach prispeje k dosiahnutiu prostredia, ktoré je priaznivé pre

udržateľnú cenovú stabilitu, ako aj k podpore konkurencieschopnosti a rastu zamestnanosti.

Pre Lotyšsko je predovšetkým dôležité, aby pokračovalo v komplexnej fiškálnej konsolidácii v súlade s požiadavkami Paktu stability a rastu a aby vykonávalo a dodržiavalo fiškálny rámec, ktorý v budúcnosti pomôže zabrániť návratu k procyklickým politikám. Okrem toho je dôležité, aby v krajine nedošlo k ďalšiemu zvyšovaniu rastu jednotkových nákladov práce, vďaka čomu bude možné udržať zvýšenú konkurencieschopnosť dosiahnutú v posledných rokoch. Kľúčové je aj zavádzanie ďalších štrukturálnych reforiem zameraných predovšetkým na zlepšenie fungovania trhu práce, pre ktorý je okrem vysokej nezamestnanosti charakteristický aj nesúlad v kvalifikačnej štruktúre a nedostatok pracovných síl v niektorých odvetviach.

Hoci má Lotyšsko silnú adaptačnú schopnosť, ukazovatele kvality jeho inštitúcií a riadenia poukazujú na potrebu ďalšieho pokroku v tejto oblasti. Pri pohľade na aktuálne poradie 27 členských štátov EÚ, ktoré zostavili rôzne medzinárodné inštitúcie, sa síce podnikateľské prostredie Lotyšska považuje za obzvlášť priaznivé, avšak jeho relatívne slabšie celkové výsledky v oblasti riadenia poukazujú na potrebu kvalitnejšieho inštitucionálneho prostredia (ďalšie podrobnosti v časti 4.1). Odhaduje sa tiež, že v Lotyšsku má stále relatívne veľký rozsah tieňové hospodárstvo, i keď sa zaznamenáva jeho pokles. To nielenže spôsobuje straty verejných príjmov, ale aj narúša hospodársku súťaž, poškodzuje konkurencieschopnosť Lotyšska a znižuje atraktivnosť krajiny pre priame zahraničné investície, čím vznikajú prekážky pre dlhodobé investície a produktivitu.

Čo sa týka finančného sektora, bankový sektor sa vo významnej miere spolieha na vklady nerezidentov ako na zdroj financovania. Táto prax, hoci nie je novým javom, je opäť na vzostupe a predstavuje závažné riziko ohrozujúce finančnú stabilitu. Ďalším rizikom ohrozujúcim finančnú stabilitu by okrem toho mohol byť potenciálny opätovný vznik domácich nerovnováh alebo nadmerný rast úverov. Je nevyhnutné, aby bol okrem zodpovedajúcich mikroprudenciálnych politík k dispozícii aj komplexný súbor nástrojov, ktorý by mal zahŕňať: i) makroprudenciálne opatrenia, analýzu národných bilancií a stresové testy; ii) náležité mechanizmy financovania systému ochrany vkladov; iii) účinné nástroje na ozdravenie a riešenie krízových situácií; iv) lepšie monitorovanie prípadného nahromadenia makroekonomických nerovnováh, ktoré by mohlo ohrozovať

finančnú stabilitu, s pripravenosťou prijať v prípade potreby ďalšie opatrenia; a v) najvyššie možné štandardy pri uplatňovaní medzinárodných pravidiel boja proti praniu špinavých peňazí. Pre finančnú stabilitu by malo byť prínosom aj zapojenie Lotyšska do jednotného mechanizmu dohľadu (SSM), ktorý by mal vstúpiť do platnosti v roku 2014.

Právne predpisy Lotyšska spĺňajú všetky požiadavky na nezávislosť centrálnej banky, zákaz menového financovania a právnu integráciu do Eurosystemu. Pri ďalšej revízii ustanovení zákona o Latvijaskom bankovníctve by však v záujme zabezpečenia právnej istoty bolo vhodné objasniť ustanovenie prvého odseku článku 43 tohto zákona, podľa ktorého sa od lotyšského parlamentu požaduje, aby vykonával dohľad nad Latvijaskou bankou.

